

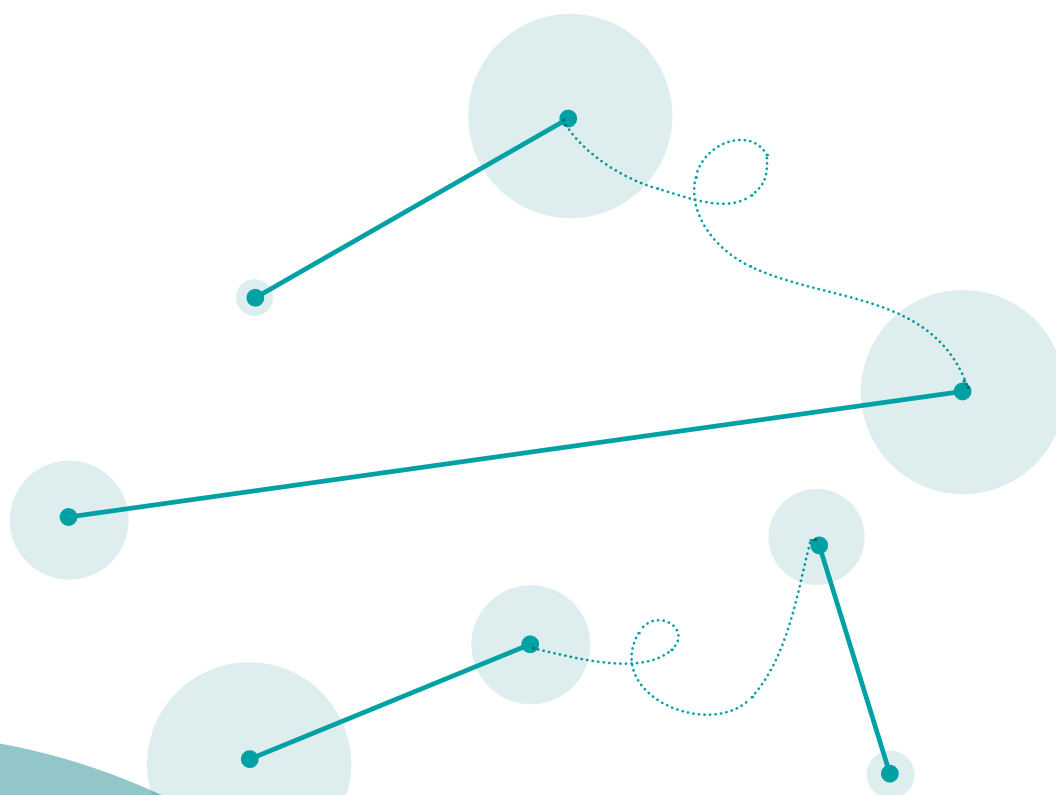
CO₂-PRESTATIELADDER®

Samen zorgen voor minder CO₂

HOE GEBRUIK IK DE CO₂-PRESTATIELADDER?

Een praktische gids voor bedrijven

JULI 2017

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	4
1 INLEIDING	8
1.1 Doel en opzet van deze praktische gids	8
1.2 Leeswijzer	9
2 DE CO₂-PRESTATIELADDER	11
2.1 De laddersystematiek	11
2.2 Algemene eisen van de CO ₂ -Prestatieladder	13
2.3 Op weg naar certificering	18
2.4 Inschrijven met CO ₂ -gunningvoordeel en niveaukeuze	19
3 IMPLEMENTATIE OP NIVEAU 3	21
3.1 Voorbereiding	22
3.2 Inzicht	25
3.3 Reductie	30
3.4 Transparantie	33
3.5 Participatie	35
3.6 Een managementsysteem inrichten	36
3.7 De audit	37
4 DOORGROEIEN NAAR NIVEAU 4	39
4.1 Voorbereiding	40
4.2 Inzicht	41
4.3 Reductie	45
4.4 Transparantie	47
4.5 Participatie	47
4.6 Inrichting en aanvulling portfolio	48

5	DOORGROEIEN NAAR NIVEAU 5	50
5.1	Vorbereiding	51
5.2	Inzicht	51
5.3	Reductie	53
5.4	Transparantie	54
5.5	Participatie	54
5.6	Inrichten en aanvullen portfolio	55
6	IN STAND HOUDEN VAN DE CO₂-PRESTATIELADDER OP NIVEAU 3	57
6.1	In stand houden niveau 3	57
6.2	Evaluatie en sturing	60
6.3	Behouden van het certificaat	61
7	COLOFON	62

VOORWOORD

VOORWOORD

De CO₂-Prestatieladder heeft als doel de CO₂-reductie substantieel te vergroten door bedrijven te stimuleren om CO₂ te reduceren binnen de bedrijfsvoering, in projecten en in de keten.

De CO₂-Prestatieladder biedt voor bedrijven een gestructureerde aanpak waar gunningvoordeel mee kan worden behaald bij aanbestedingen. In de praktijk levert de ladder een structurele energie- en kostenbesparing op voor het bedrijf. De inzet van de CO₂-Prestatieladder groeit. Er zijn inmiddels ruim 800 geldige certificaten afgegeven (waaronder ruim 2.500 bedrijven vallen) en meer dan 75 opdrachtgevers maken gebruik van de ladder bij hun aanbestedingen, waaronder Rijkswaterstaat, ProRail en een snel groeiend aantal decentrale overheden.

Deze praktische gids is bedoeld voor bedrijven die serieus aan de slag willen met het implementeren van de CO₂-Prestatieladder op niveau 3 (het niveau waarop de meeste bedrijven instappen) of met het doorgroeien naar niveau 4 of 5. Welk effect heeft het invoeren van de ladder op den duur op uw bedrijf en wat zijn, naast het gunningvoordeel, de voordelen daarvan voor u en uw opdrachtgevers? Wat betekent voldoen aan de eisen precies voor de werkzaamheden in uw bedrijf? Hoe gaat u te werk om de implementatie van deze eisen op te starten? In de praktische gids wordt beschreven wat er komt kijken bij certificering, en wat er in uw bedrijf gebeurt nadat u het certificaat heeft ontvangen. Op deze manier kunt u kennis maken met het systeem van de ladder en kunt u vervolgens zelf aan de slag met het invullen van de eisen.

Een belangrijk kenmerk van de ladder is dat bedrijven vrij zijn om de implementatie op hun eigen manier vorm te geven binnen hun organisatie. We willen bedrijven helpen om op een efficiënte en doeltreffende manier het beoogde resultaat (CO₂-reductie) te behalen, door een mogelijke aanpak en mogelijke goede oplossingen te beschrijven. Het staat u uiteraard altijd vrij om uw eigen aanpak te kiezen, zolang u aan de eisen van de CO₂-Prestatieladder voldoet.

We hopen u met deze praktische gids een stap verder te helpen richting succesvolle implementatie van de CO₂-Prestatieladder, om zo het effect van de ladder op CO₂-reductie, innovatie en samenwerking verder te vergroten.

Gijs Termeer

Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen
Zomer 2017

INLEIDING

INLEIDING

De CO₂-Prestatieladder stimuleert bedrijven om een bijdrage te leveren aan het verminderen van CO₂-uitstoot door praktische maatregelen te nemen, te werken aan vernieuwing en hun kennis te delen, zowel in het eigen bedrijf als in de keten.

De eisen waar aan voldaan moet worden om een CO₂-Bewust Certificaat te behalen worden beschreven in het Handboek CO₂-Prestatieladder 3.0 van de Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen ("SKAO"). Het Handboek biedt veel keuzeruimte voor bedrijven in de manier waarop de CO₂-reductie in het eigen bedrijf en de eigen keten tot stand komt. Daarnaast biedt het Handboek bedrijven ook de ruimte om zelf te kiezen hoe het proces om het certificaat te behalen wordt ingericht.

SKAO heeft in nauwe samenwerking met Rijkswaterstaat, ProRail, Bouwend Nederland en MKB Infra deze praktische gids ontwikkeld om de CO₂-Prestatieladder toegankelijker te maken voor bedrijven.

De werkwijze die beschreven wordt in deze praktische gids is één manier om invulling te geven aan de eisen van het Handboek die zich bewezen heeft en doet niet af aan de keuzevrijheid van bedrijven om hun implementatie van de CO₂-Prestatieladder anders vorm te geven, zolang aan het Handboek wordt voldaan.

1.1 Doel en opzet van deze praktische gids

Het doel van deze praktische gids is het geven van concrete handvatten voor het opstarten van een CO₂-reductiebeleid in uw bedrijf en het behalen van het CO₂-Prestatieladder certificaat. De praktische gids geeft u snel inzicht in wat de voordelen zijn van de implementatie van de CO₂-Prestatieladder en wat dit precies betekent voor uw dagelijkse praktijk. In deze praktische gids wordt daarom beschreven:

- Wat er nodig is om een CO₂-Bewust Certificaat te behalen op niveau 3 (het niveau waarop de meeste bedrijven instappen);
- Wat u moet doen om door te groeien naar niveau 4 en 5 van de Ladder;
- Hoe u het systeem vervolgens in stand houdt op niveau 3 nadat u het certificaat heeft behaald;
- Met als leidende gedachte het behalen van substantiële CO₂-reductie op een efficiënte manier.

Deze praktische gids is er op gericht om u op een overzichtelijke, toegankelijke manier inzicht te geven in wat het behalen en behouden van een CO₂-Prestatieladder certificaat precies inhoudt. Daarom worden de criteria uit het Handboek CO₂-Prestatieladder vereenvoudigd weergegeven. Het Handboek is leidend wanneer er onverhoopt een tegenstrijdigheid mocht ontstaan tussen de geldende versie van het Handboek en deze praktische gids of wanneer deze de criteria onvolledig weergeven. Voor nadere uitleg over de gehanteerde begrippen verwijzen we u ook graag naar de begrippenlijst te vinden in Hoofdstuk 3 van het Handboek 3.0.

We willen bovenal bereiken dat u, naast het behalen van het certificaat, substantieel bijdraagt aan CO₂-reductie door daadwerkelijk aan de slag te gaan met energiebesparing, kennis op te doen over innovaties en door praktische maatregelen in te voeren bij projecten.

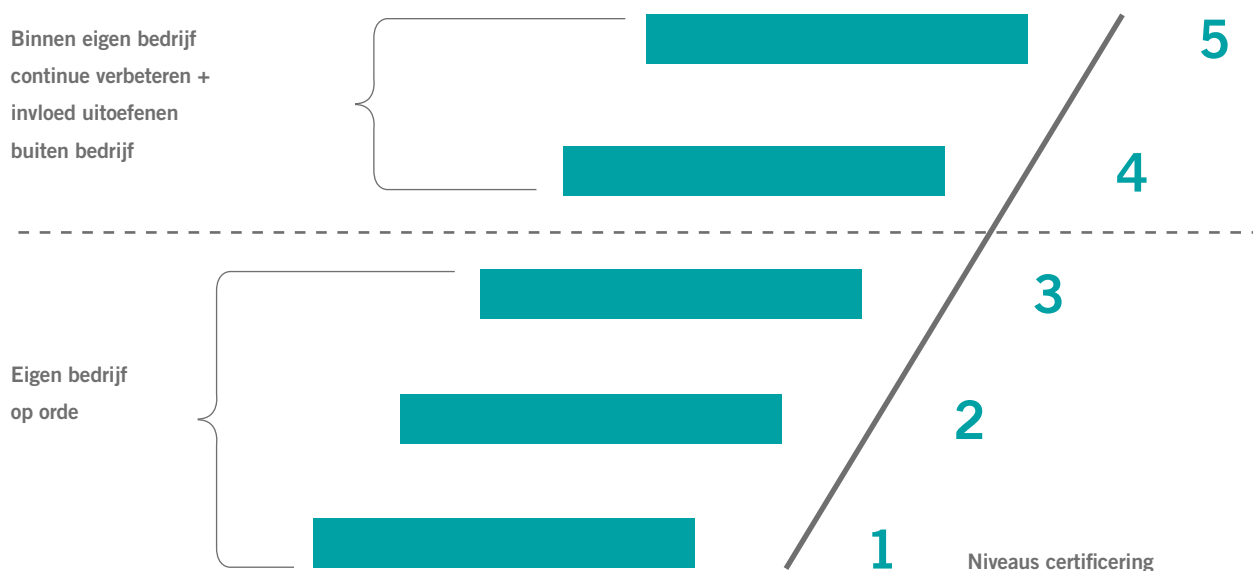
1.2 Leeswijzer

De CO₂-Prestatieladder kent vijf niveaus. U zult bij de keuze voor een niveau de afweging maken tussen het mogelijke gunningvoordeel in aanbestedingen en de mate van inspanning om dat niveau te behalen. Meer informatie over het systeem van de CO₂-Prestatieladder, de algemene eisen en de niveaukeuze is te vinden in Hoofdstuk 2. Als u gekozen heeft voor een niveau kunt u aan de slag met de implementatie van de CO₂-Prestatieladder. Hoofdstuk 3 benoemt de verschillende activiteiten die deel uitmaken van het implementatietraject voor niveau 3. Indien u de ambitie heeft om door te groeien naar niveau 4 of 5, laten Hoofdstuk 4 en 5 zien wat u moet doen om deze hogere niveaus van de CO₂-Prestatieladder te bereiken. Nadat het implementatietraject is afgerond en u het CO₂-Bewust Certificaat heeft behaald, moet uw CO₂-beleid uitgevoerd en uitgebouwd worden. Hoofdstuk 6 bevat meer informatie over deze periode na certificering.

*De praktische
gids geeft u
snel inzicht
in wat de
voordelen
zijn van de
implementatie
van de CO2-*

• DE CO₂- PRESTATIELADDER

DE CO₂-PRESTATIELADDER

2.1 De laddersystematiek

Een bedrijf moet voldoen aan de algemene eisen en per niveau op de ladder aan de eisen binnen vier invalshoeken (A, B, C en D) om zijn certificaat te halen en te behouden. Tot en met niveau 3 richt de CO₂-Prestatieladder zich met name op het eigen bedrijf. De CO₂-activiteiten van het bedrijf hebben betrekking op het gehele bedrijf inclusief alle projecten (zie Hoofdstuk 2.2 voor een toelichting over de projecten).

Hoe hoger u stijgt op de ladder, hoe meer uw activiteiten op het gebied van CO₂ geborgd zijn binnen uw organisatie en hoe meer uw inzicht en inspanning zich ook richt op activiteiten buiten uw bedrijf, zoals in de keten of de sector.

INVALSHOEKEN

Inzicht in uw CO₂-uitstoot en een concreet beleid om reducties te realiseren vormen het fundament van de CO₂-Prestatieladder. Maar de ladder gaat verder dan enkel inzicht in uw CO₂-uitstoot en het vaststellen van doelstellingen om deze te reduceren. De ladder schrijft voor dat u communiceert over uw CO₂-beleid met een aantal bewust gekozen

doelgroepen. Daarnaast is ook een belangrijke plaats ingeruimd voor innovatie, doordat bedrijven vernieuwende initiatieven organiseren of hieraan deelnemen.

Per niveau krijgt uw bedrijf aan de hand van een set eisen een plaats op de CO₂-Prestatieladder. Deze eisen komen voort uit vier invalshoeken:

- A - Inzicht: Het bepalen van de energiestromen en de emissie-inventaris (CO₂-footprint);
- B - Reductie: Energie- en CO₂-reductiemaatregelen ontwikkelen en doorvoeren;
- C - Transparantie: De interne en externe communicatie over het CO₂-beleid;
- D - Participatie: Deelname aan initiatieven in de sector op het gebied van CO₂-reductie.

NIVEAUS

De CO₂-Prestatieladder kent vijf niveaus:

- Niveau 1, 2 en 3 betreffen de CO₂-huishouding en uitdagende reductiedoelstellingen in de eigen organisatie;
- Niveau 4 richt zich daarnaast met name op een bijdrage aan CO₂-reductie in de keten en aan innovatie;
- Op niveau 5 laat het bedrijf zien dat het de gekozen ambitieuze doelstellingen haalt, ook door samenwerking binnen de sector en door autonoom de inkoop, producten en/of processen van het eigen bedrijf aan te passen.

Op elk niveau zijn voor alle invalshoeken (A, B, C, D) eisen benoemt waar u aan moet voldoen. Per eis is ook een doelstelling benoemt die kort beschrijft wat de ladder teweeg brengt in uw bedrijf als u deze op een goede manier implementeert. De doelstelling per eis helpt u als bedrijf om bij u zelf na gaan of uw invulling van de eisen overeenkomt met de bedoeling en de zogenaamde “geest van de Ladder”.

Om een niveau te bereiken moet ook aan de eisen voor alle onderliggende niveaus voldaan zijn. De ervaring leert dat veel bedrijven ervoor kiezen om zich te laten certificeren op niveau 3 en dan door te klimmen naar niveau 4 en 5. In het eerste deel van de praktische gids (Hoofdstuk 3) wordt daarom het instappen op niveau 3 als

*De doelstelling
per eis helpt
u als bedrijf
om bij u zelf
na gaan of
uw invulling
van de eisen
overeenkomt
met de
bedoeling en
de zogenaamde
“geest van de
Ladder”.*

uitgangspunt genomen. Daarna wordt in Hoofdstuk 4 en 5 beschreven hoe niveau 4 en 5 er uit zien. Hoewel verreweg de meeste bedrijven instappen op niveau 3, kunnen niveaus 1 en 2 ook goed gebruikt worden als plaatsbepaling door een bedrijf dat overweegt om zich te laten certificeren. Deze onderliggende niveaus zijn ook bruikbaar in de praktische voorbereiding op weg naar niveau 3.

2.2 Algemene eisen van de CO₂-Prestatieladder

De CO₂-Prestatieladder kent een aantal algemene eisen die altijd van toepassing zijn, op alle niveaus: Twee van deze eisen zijn inhoudelijk en helpen u bij het structureel implementeren van een beleid dat leidt tot continue verbetering van uw prestaties binnen uw bedrijf en uw projecten. De overige eisen betreffen de procedure voor registratie bij SKAO die u doorloopt op weg naar certificering.

CONTINUE VERBETERING

De Plan-Do-Check Act stuurcyclus helpt uw bedrijf bij het op een gestructureerde manier implementeren van uw CO₂-aanpak. Hierdoor houdt u grip op uw implementatieproces en realiseert u voortdurende verbetering van uw CO₂-aanpak en prestaties.

→ *Zie figuur 2 op volgende pagina.*

U zet deze stuurcyclus al in gang tijdens de initiële implementatie van de CO₂-Prestatieladder. Met behulp van deze stuurcyclus wordt na het behalen van het certificaat periodiek door u gemonitord of de gemaakte plannen (PLAN) en de wijze van uitvoering (DO) nog voldoet (CHECK) en wordt bijgestuurd en aangevuld (ACT) waar nodig. Tijdens het doorlopen van de cyclus kan bijvoorbeeld blijken dat huidige maatregelen niet voldoende zijn om de doelstellingen te realiseren. Door aanvullende maatregelen te nemen, kan dan tijdig bijgestuurd worden. U kunt ook nieuwe mogelijke maatregelen zijn tegenkomen die u wil toevoegen. Als onderdeel van de continue verbetering kan het

daarnaast ook nodig blijken om nieuwe doelstellingen te formuleren om ambitieus te blijven, omdat tijdens monitoring blijkt dat de huidige doelstellingen al behaald worden. Een belangrijk instrument in het doorlopen van de PDCA cyclus, met name de CHECK stap, is de jaarlijkse interne audit, waarvan u de resultaten bespreekt en vastlegt in een jaarlijkse directiebeoordeling (zie verder Hoofdstuk 6).

PROJECTEN

De implementatie van de CO₂-Prestatieladder omvat alle activiteiten van een bedrijf, inclusief haar projecten (zie het kader hiernaast). Vaak is de winst te behalen in de projecten, die het primaire proces vormen van het bedrijf. Het CO₂-beleid moet daarom doorvertaald worden naar de projecten. U bepaalt echter op bedrijfsniveau wat voor uw bedrijf als geheel de meest efficiënte manieren zijn om in al die projecten CO₂-reductie te bereiken en om het certificaat te krijgen. De wijze van CO₂-management en de reductiemaatregelen in de projecten zijn een afgeleide van het beleid op bedrijfsniveau. Dit kunnen bijvoorbeeld generieke maatregelen zijn die u in alle projecten toepast. Uiteraard kunnen zich in individuele projecten kansen voordoen voor extra reductie.

In deze **praktische gids** wordt het woord bedrijf gebruikt voor de projecten die uitgevoerd worden plus de overhead.

Voorbeelden van projecten:

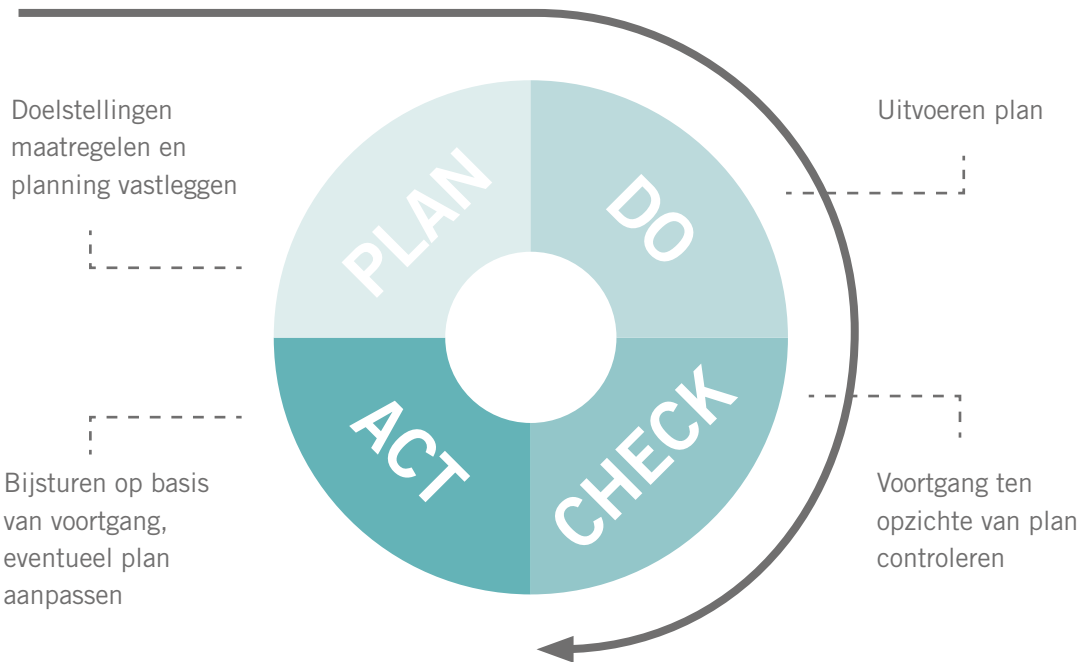
- Een bouwproject of onderhoudscontract (aannemer)
- Een advies- of ontwerpopdracht (ingenieursbureau)
- Levering van goederen of diensten (transportbedrijf)

Voorbeelden van overhead:

- Het hoofdkantoor of regiokantoren
- Een centraal magazijn

Start implementatie:

- Nulmeting
- Doelen
- Procedures

CONTINUE VERANDERING

Tegelijkertijd is het vanwege deze efficiënte aanpak op bedrijfsniveau en de verschillen tussen projecten ook mogelijk dat een bepaalde maatregel juist niet in elk project wordt toegepast.

Zo kan het zijn dat in de praktijk het ene project grote kansen biedt voor CO₂-reductie en het andere project wat minder. Zolang u de beoogde CO₂-reductie op bedrijfsniveau efficiënt kunt realiseren, kunnen deze verschillen tussen individuele projecten bestaan.

TOEREKENING VAN CO₂-UITSTOOT AAN PROJECTEN

Het bovenstaande houdt onder andere in dat het bedrijf inzicht heeft in het energiegebruik binnen de projecten. Om dit inzicht te verkrijgen, kunt u een vertaalslag maken van de CO₂-footprint (Scope 1 en 2) van het hele bedrijf naar de CO₂-footprint van de projecten die uitgevoerd worden door middel van een verdeelsleutel (zie Hoofdstuk 3.2 voor meer informatie over de methode van toerekening van uitstoot naar projecten). Het is niet noodzakelijk om een footprint per project te

Het is niet noodzakelijk om een footprint per project te maken. Een dergelijke footprint per project kan u echter wel helpen om het inzicht in energieverbruik, uitstoot en effect van maatregelen te vergroten en kan daarom een handige stap zijn.

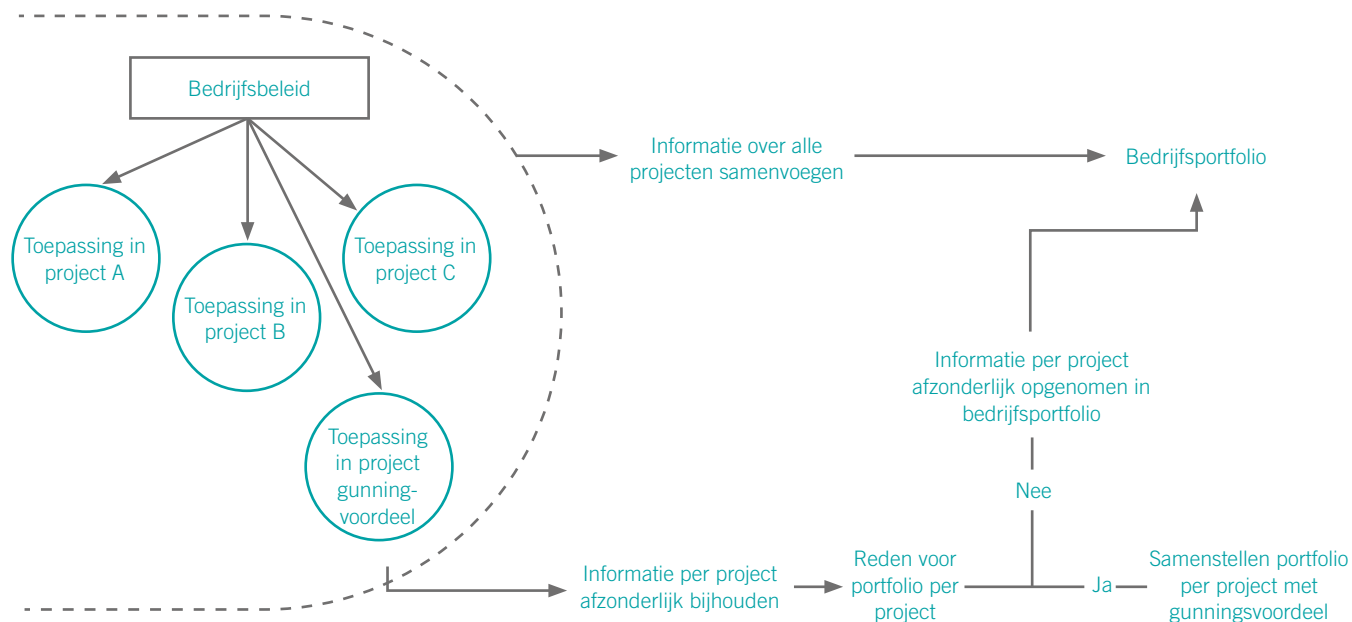
AANTOONBAARHEID IMPLEMENTATIE IN PROJECTEN

De administratieve consequentie van het feit dat alle projecten van het bedrijf meelopen in de CO₂-reductie aanpak van het bedrijf, is dat u met bewijsstukken op bedrijfsniveau aantoont dat het CO₂-beleid in de hele projectenportefeuille in zijn algemeenheid worden toegepast, inclusief de doorvertaling van het bedrijfsbeleid

naar individuele projecten. Alleen voor de projecten met gunningvoordeel geldt dat het nodig is om per afzonderlijk project de toepassing van het beleid aan te tonen met aparte documentatie voor dat project. Dit hoeft niet voor alle andere projecten. Het project waarvoor u CO₂-gunning-voordeel heeft gekregen maakt onderdeel uit van de projectenportefeuille en loopt dus net als andere projecten mee in de CO₂-reductie aanpak van het bedrijf. Voor elk van de projecten met gunningvoordeel eist de ladder echter dat u de doorvertaling van de bedrijfsaanpak naar het projectniveau daadwerkelijk kunt aantonen met behulp van documentatie. Het staat u altijd vrij om er toch voor te kiezen om voor elk individueel project een eigen administratie in te richten.

PRAKTIJK

ADMINISTRATIE BEWIJSLAST

Aantoonbaarheid projecten met gunningvoordeel
De inspanningen die uw bedrijf neemt richten zich op al uw projecten. Projecten met gunningvoordeel hebben een speciale status tijdens de audits: voor deze projecten moet u met documentatie aantonen hoe u in dat specifieke project de eisen van de CO₂-Prestatieladder toepast. Hoe u deze administratieve bewijsvoering inricht, mag u zelf beslissen. Het Handboek 3.0 schrijft geen methode voor. U moet in ieder geval aandacht schenken aan de projecten met gunningvoordeel in uw bewijsstukken op bedrijfsniveau. Daarbij is het van belang dat u bij aanvang van het project met gunningvoordeel al direct begint met het documenteren van uw CO₂-activiteiten in het project, ook als u nog niet gecertificeerd bent.

Een mogelijk efficiëntere methode is het werken met een projectportfolio. Het woord projectportfolio komt in het Handboek 3.0 van SKAO niet voor. Het is hier geïntroduceerd als benaming voor de set met alle informatie over CO₂-inspanningen in één project.

Het project met gunningvoordeel heeft enkel een aparte status bij de administratieve bewijsvoering voor de audit. In de praktische uitvoering van uw CO₂-beleid op bedrijfsniveau is er dus geen verschil tussen gelijksoortige projecten met en projecten zonder gunningvoordeel: in beide projecten worden dezelfde maatregelen toegepast, ongeacht of er gunningvoordeel is toegekend. Het uitvoeren van extra reductiemaatregelen in een project met gunningvoordeel, bovenop de maatregelen op bedrijfsniveau, is geen vereiste voor het behalen van het certificaat.

Een manier om hieraan te voldoen is door te kiezen voor een eigen projectportfolio voor de projecten met gunningvoordeel. Zo kunt u de toepassing van de eisen in het project gemakkelijk aantonen richting de certificerende instantie. Heeft u te maken met een

betrokken opdrachtgever die inzicht wil in uw project, dan is het projectportfolio daarnaast een nuttig middel in de communicatie met deze opdrachtgever. Ook vanuit interne overwegingen kan het nuttig zijn om een projectportfolio te hebben, omdat dit de aansturing en de interne communicatie op projectniveau makkelijker maakt. Dit is met name relevant bij grotere, langlopende projecten (ook zonder gunningvoordeel).

Het staat u echter altijd vrij om de doorvertaling naar het project met gunningvoordeel op een andere manier aantoonbaar te maken, bijvoorbeeld door het opnemen van aparte secties voor de projecten met gunningvoordeel in uw bedrijfsportfolio. Het maken van een projectportfolio is geen vereiste, slechts een mogelijke aanpak.

PROCEDURE REGISTRATIE BIJ SKAO

Om te voldoen aan de verplicht internetpublicatie en om de Maatregellijst in te vullen dient uw bedrijf vóór de eerste audit bij SKAO geregistreerd te zijn. U kunt zich registreren via de website <https://mijn.skao.nl/register>. Tijdens het registratieproces worden uw gegevens vastgelegd in het systeem van SKAO en wordt de factuur voor de contributie aan SKAO aangemaakt. De hoogte van deze jaarlijkse contributie hangt af van de omzetgrootte en is te vinden op www.skao.nl/tarieven. Nadat de factuur is betaald ontvangt u van SKAO inlogcodes voor uw eigen bedrijvenpagina. Via deze pagina kunt u documenten over uw CO₂-beleid uploaden in het kader van de verplichte internetpublicatie (zie Hoofdstuk 3.7) en heeft u toegang tot de Maatregellijst (zie Hoofdstuk 3.3). Heeft u het certificaat uiteindelijk behaald, dan wordt dit door SKAO aan uw bedrijvenpagina toegevoegd en wordt deze pagina door SKAO gepubliceerd. U bent vanaf dat moment zichtbaar op de SKAO site als gecertificeerd bedrijf.

Registreer uw bedrijf bij SKAO vóór uw eerste audit via **mijn.skao.nl/register**

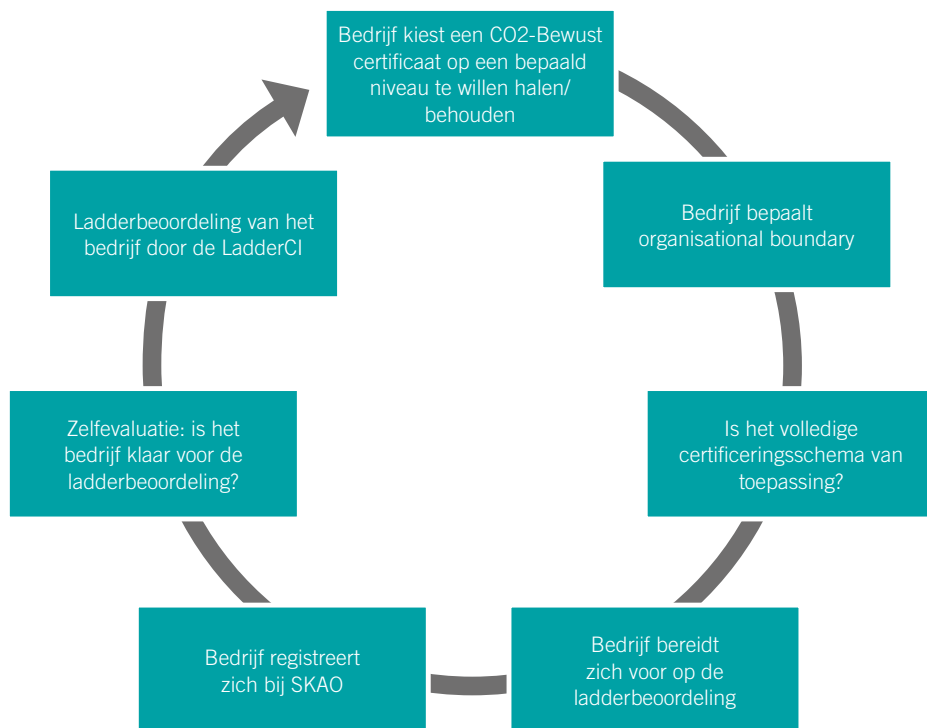
Betaal de contributie aan SKAO via de factuur die u krijgt toegestuurd

Na betaling ontvangt u inlogcodes voor uw eigen bedrijvenpagina op de SKAO website, toegankelijk via **mijn.skao.nl/login**

Upload de documentatie over uw CO₂-beleid conform de eisen aan de verplichte internetpublicatie en vul de Maatregellijst in

Heeft u het certificaat behaald, dan wordt deze toegevoegd aan uw bedrijfspagina en wordt uw bedrijfspagina gepubliceerd

Uw bedrijfsinformatie, certificaat en CO₂-documentatie is nu voor bezoekers van de SKAO site zichtbaar

2.3 Op weg naar certificering

Als u zich wilt laten certificeren op de CO₂-Prestatieladder, moet u er rekening mee houden dat de implementatie van het systeem in uw bedrijf tijd kost. Begin daarom op tijd en plan aan het begin van het traject al een afspraak in met de Certificerende Instantie.

Voor het traject naar niveau 3 kunt u, met behulp van een Kwaliteit, Arbo en Milieu-manager (KAM-manager) die ervaring heeft met managementsystemen zoals ISO 9001, in principe zelf aan de slag en kunt u na 3 tot 4 maanden het CO₂-Bewust Certificaat hebben. Daarnaast wordt nauwe betrokkenheid van een aantal andere personen in de organisatie verwacht, zoals de directie voor besluitvorming, leiderschap en voorbeeldgedrag en de administratie voor dataverzameling.

De startpositie van uw bedrijf heeft veel invloed op de benodigde inspanning om de CO₂-Prestatieladder te implementeren. Heeft u bijvoorbeeld al inzicht in uw energieverbruik of bent u om andere redenen al bezig met energie- en CO₂-reductie, dan scheelt dit tijd tijdens de implementatie. De uitvoering van de CO₂-uitstoot beperkende maatregelen zal mogelijk voor veel meer personen in het bedrijf een aanpassing van hun werkwijze betekenen. Wie dat zijn en hoe groot die groep is, hangt af van de maatregelen die het bedrijf zelf formuleert. Ook bedrijfsspecifieke factoren, zoals de complexiteit en de omvang van de organisatie, het aantal bedrijfslocaties en de diversiteit in primaire processen hebben invloed op de benodigde inspanning.

Wanneer de implementatie is afgerond beoordeelt een Certificerende Instelling (CI) het systeem op het door u ingezette niveau. Na beoordeling van de CI krijgt u een CO₂-Bewust Certificaat op het goedgekeurde niveau.

2.4 Inschrijven met CO₂-gunningvoordeel en niveaukeuze

Wanneer u inschrijft voor een aanbesteding waarbij gunningsvoordeel wordt verleend op basis van de CO₂-Prestatieladder, kunt u gebruik maken van de mogelijkheid om een fictief gunningvoordeel te verkrijgen. Hoe dit in zijn werk gaat hangt af van de manier van aanbesteden van de betreffende opdrachtgever en staat beschreven in de aanbestedingsdocumenten. U zult altijd moeten aantonen dat het verlenen van gunningvoordeel aan uw bedrijf terecht is.

De business case: een voorbeeld op niveau 3

Om toe te lichten wat inschrijving met behulp van een CO₂-Bewust Certificaat u kan opleveren en hoeveel het u kost, is hieronder een voorbeeld-business case voor niveau 3 opgenomen. Dit is indicatief en kan per bedrijf uiteraard verschillen. Uitgangspunt is een homogeen bedrijf met 100 medewerkers met één vestiging in Nederland dat één type projecten uitvoert, bijvoorbeeld een transportonderneming. De benodigde inspanning voor de uitvoering van individuele maatregelen en de bijbehorende opbrengsten kan het bedrijf het beste zelf begroten en zijn niet meegenomen in dit overzicht.

Als u er voor kiest om te certificeren, en vervolgens op een tweede project inschrijft kunt u zonder extra kosten hetzelfde certificaat overleggen en heeft u dus een grotere kans op een nieuwe opdracht. Denkt u bij het afwegen van uw inschrijving ook aan de verhouding tussen het gunningvoordeel dat u kunt behalen met een bepaald niveau op de CO₂-Prestatieladder en de kosten die u moet maken om de Ladder in het project op het gewenste niveau te implementeren.

KOSTEN

1	De eenmalige kosten voor implementatie (100 tot 200 uur – eventueel een deel door een adviseur);
2	De structurele inspanning voor het managen van het CO ₂ -reductieproces (40 uur per jaar);
3	De structurele inspanning voor de halfjaarlijkse monitoring en communicatie (40 uur per jaar);
4	Deelname aan een sectorinitiatief (40 uur per jaar en wellicht een aanvullend bedrag);
5	De contributie aan de SKAO (zie tabel op www.skao.nl/tarieven). Een bedrijf met bijvoorbeeld een omzet van maximaal 5 miljoen in 2015: € 250,- per jaar;
6	De kosten van de certificerende instantie, eenmalig (ca. € 3.000,- tot € 4.000,-) en jaarlijks (circa € 1.500,- tot € 2.500,-)

OPBRENGSTEN

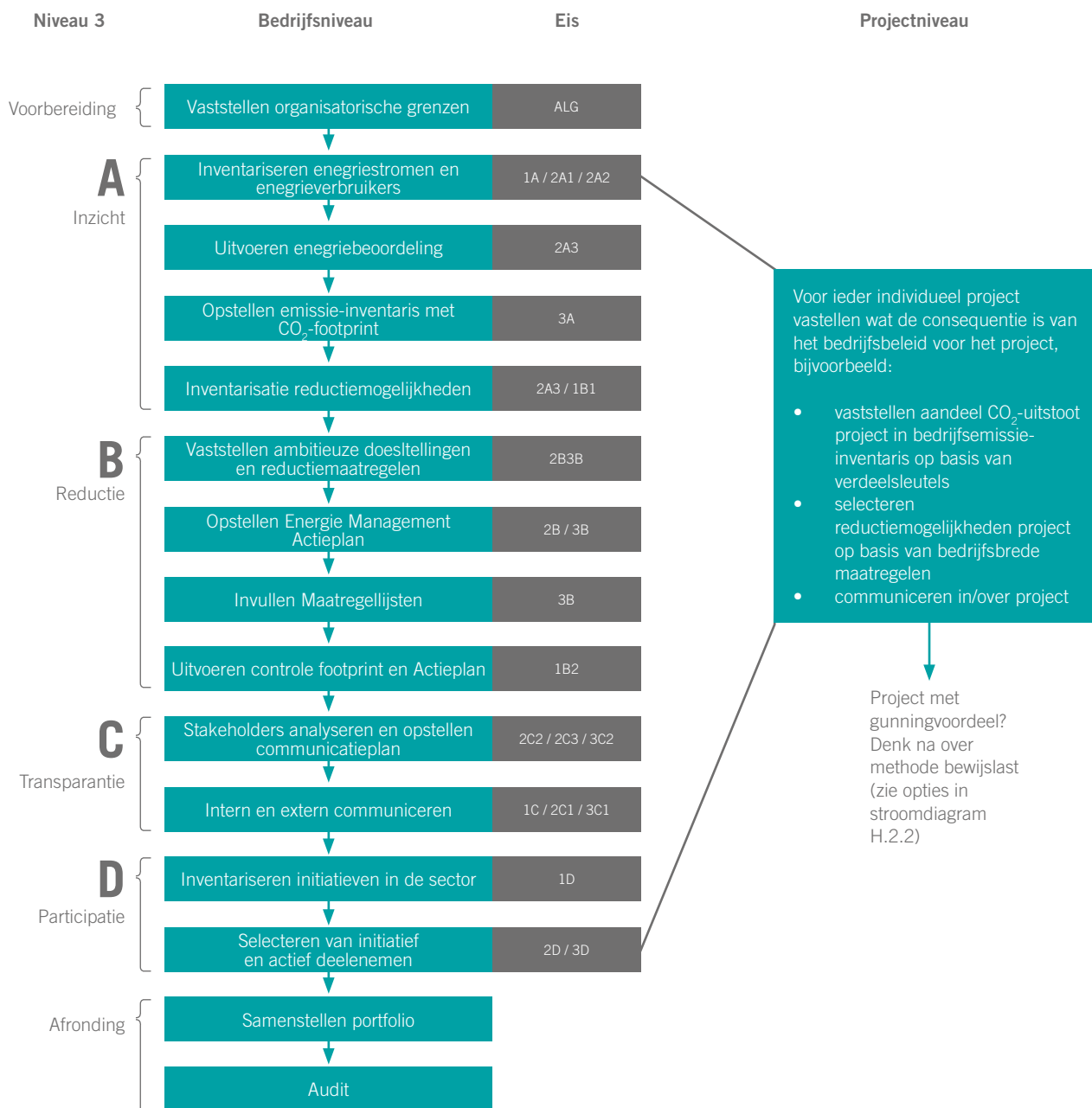
1	Het CO ₂ -gerelateerde gunningvoordeel op de gunningsprijs van verworven opdrachten;
2	De verbetering van uw producten en diensten door innovatie;
3	De versterking van uw imago als duurzame leverancier;
4	De versterking van uw positie op de arbeidsmarkt als duurzame werkgever;
5	Meer toegevoegde waarde door duurzaam in te kopen bij uw leveranciers;
6	De concrete besparingen op energie.

A teal line graphic consisting of a diagonal line segment from the top left, followed by a horizontal line segment ending in a dot.

IMPLEMENTATIE **OP NIVEAU 3**

IMPLEMENTATIE OP NIVEAU 3

In onderstaande procesbeschrijving staan de activiteiten voor de implementatie van de CO₂-Prestatieladder op niveau 3 tot aan de certificering. Het bedrijfsportfolio, dat de documenten bevat die gelden voor de gehele organisatie (zie ook Hoofdstuk 3.7), wordt één keer gemaakt en vervolgens up-to-date gehouden.

Het resultaat van het implementatietraject is een portfolio waarin alle verplichte documenten over het bedrijf, zoals een ingerichte stuurcyclus voor het managen van CO₂-reductie, de communicatie, de externe deelname en uw CO₂-footprint zijn opgenomen. In dit hoofdstuk wordt uitgelegd wat de werkwijze is per activiteit tijdens de implementatie.

Per activiteit wordt als volgt aangegeven welk document bij die activiteit hoort:

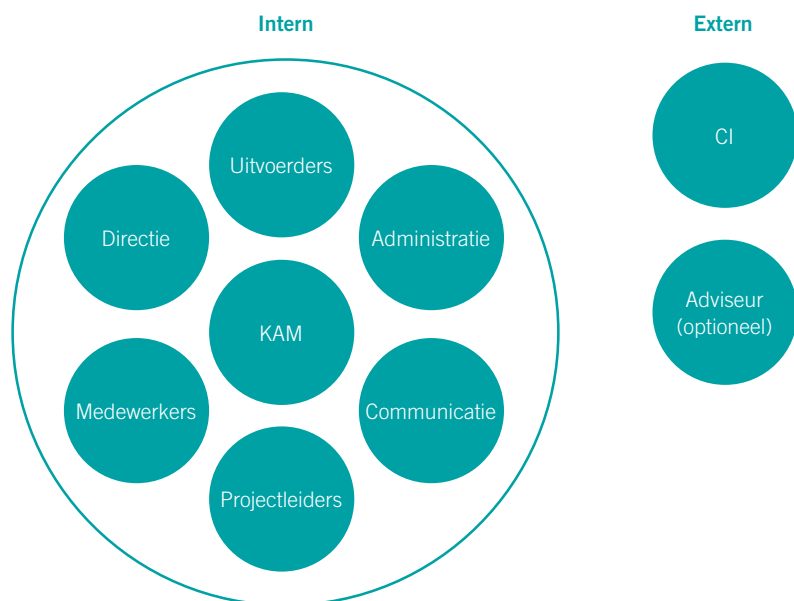
Document: [Naam document, bijv Energie Management Actieplan]

In de bijlage 'Werkinstructie' vindt u voor elk van deze documenten een toelichting die beschrijft welke informatie de documenten moeten bevatten en hoe u deze informatie handig kunt bundelen.

Let op! De hierna beschreven werkwijze is een goede manier om de eisen van de ladder in te vullen, maar is niet de enige manier.

3.1 Voorbereiding

U stelt een projectteam samen uit eigen medewerkers en eventueel een externe adviseur die u begeleidt. Daarnaast kiest u een Certificerende Instelling (CI) voor de audit. Deze CI mag niet de externe adviseur zijn. Een logische keuze is de CI die ook andere managementsystemen van het bedrijf certificeert, zoals kwaliteit. Zorg ervoor dat de personen binnen de organisatie die een taak hebben in het implementatietraject, op de hoogte zijn gesteld van het implementatieplan. Denk hierbij aan de directie voor het nemen van beslissingen, de administratie voor het verzamelen van data, een verantwoordelijke voor de communicatie-uitingen en de project-managers, tendermanagers en uitvoerders van projecten.

Voor alle projecten zal bekeken moeten worden welke van de op bedrijfsniveau bedachte maatregelen voor CO₂-reductie in deze projecten genomen moeten worden. Voor projecten met gunningvoordeel is daarnaast extra aandacht nodig voor de administratieve verantwoording richting de auditor. Het is daarom zeer aan te bevelen dat degene die het CO₂-managementsysteem inclusief de stuursysteem zal moeten inrichten en opstarten deel uitmaakt van het projectteam. Beslis ook in deze fase hoe de documentatie van de projecten met gunningvoordeel vormgegeven zal worden en communiceer dat met de betreffende projectmanagers.

Om een goede aansturing voor de implementatie te hebben is een concrete einddatum wenselijk. Het is daarom verstandig om aan het begin van het implementatietraject een afspraak met de CI te maken voor de datum van de audit, en eventueel met een verificatiebureau voor een verificatie van de footprint. Dit is extra belangrijk als het certificaat beschikbaar moet zijn voor een bepaalde datum.

Beslis ook in deze fase hoe de documentatie van de projecten met gunningvoordeel vormgegeven zal worden en communiceer dat met de betreffende projectmanagers.

De projectteamleden voeren de volgende taken uit:

- Het verzamelen van de alle gegevens omtrent gas-, elektriciteit- en brandstofverbruik;
- Het inventariseren van CO₂-reductiemogelijkheden door het verzamelen van ideeën uit het eigen bedrijf en uit andere bedrijven;
- Het laten vaststellen van CO₂-reductiemaatregelen door het management;
- Het communiceren met uw belanghebbenden over uw CO₂-beleid;
- Het op de hoogte zijn van en deelnemen aan een initiatief voor CO₂-reductie binnen de sector of de keten;
- Het schrijven van de documenten voor het vereiste portfolio;
- Het inrichten van het Energie Managementsysteem;
- Het uitvoeren van een zelfbeoordeling;
- Projectleiding;
- Het begeleiden van de audit.

Optioneel document: **Projectplan voor implementatie**

DE ORGANISATORISCHE GRENZEN

Om een CO₂-Prestatieladder certificaat te behalen, moet het duidelijk zijn welk bedrijf precies gecertificeerd wordt. Bij organisaties die te maken hebben met zuster-, dochter of moederbedrijven kan het zijn dat slechts een deel van de organisaties gecertificeerd wordt, of juist dat de hele organisatie meegenomen wordt. Dit heet het bepalen van

de organisatorische grenzen. Er zijn hier verschillende opties voor. In onderstaande voorbeelden bespreken we kort een aantal van de meest voorkomende gevallen.¹

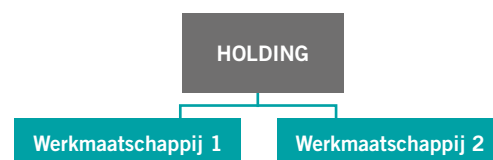
Voor meer voorbeelden kunt u terecht op de website van SKAO (www.skao.nl/documenten).

Als u de organisatorische grenzen heeft bepaald, verdient het aanbeveling om uw keuze aan de CI voor te leggen. Dit om te voorkomen dat tijdens de audit blijkt dat er toch meer bedrijven betrokken moesten worden.

OPTIE 1: u heeft een bedrijf (gearceerd) zonder moederbedrijf en zonder dochterbedrijven. Dat bedrijf is dan het bedrijf dat binnen de organisatorische grenzen valt.

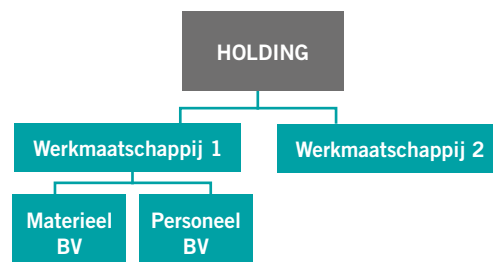

OPTIE 2: u heeft een bedrijf (gearceerd) zonder moederbedrijf maar wel met dochterbedrijven. Uw bedrijf (=holding, gearceerd) en de dochterbedrijven (=werkmaatschappijen) waar u invloed op uit kan oefenen vallen allemaal binnen de organisatorische grenzen.

Wanneer er meerdere dochterbedrijven zijn, is optie 2 de meest voor de hand liggende keuze, omdat het minder werk is dan het apart laten certificeren van alle bedrijven. Alle bedrijven in de holding kunnen dan direct gebruik maken van één CO₂-Bewust Certificaat. Bovendien ligt dan de focus voor energiebesparing op de grootste energiestromen in de gehele holding in plaats van de grootste energiestromen in de werkmaatschappij.

OPTIE 3: u heeft een bedrijf (gearceerd) met een moederbedrijf. Om te bepalen of het moederbedrijf en eventuele zusterbedrijven binnen de organisatorische grenzen vallen, voert u een analyse uit om te bepalen met welke van deze bedrijven uw bedrijf een sterke financiële relatie heeft (zie Hoofdstuk 4.1 van het Handboek CO₂-Prestatieladder 3.0 voor meer details). Als u bijvoorbeeld materieel of personeel inhuurt uit een andere BV in de holding, is de kans groot dat die mee genomen moet worden.

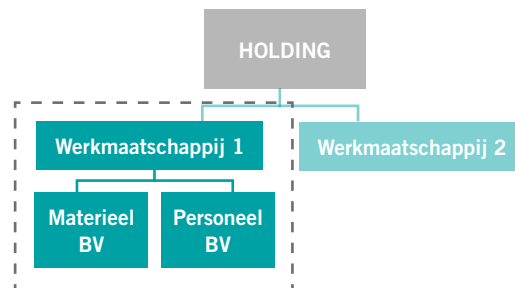

¹ Er bestaat voor complexe organisaties een mogelijkheid om af te wijken van de in het Handboek 3.0 beschreven methodes voor het bepalen van de organisatorische grenzen. De te volgen procedure voor het vaststellen van

de methode voor het afwijken van de laterale methode wordt beschreven in Hoofdstuk 4.1 van het Handboek 3.0.

Deze analyse ziet er als volgt uit:

1. U kiest eerst het startbedrijf, Werkmaatschappij 1, dat gaat inschrijven op het werk.
2. Vervolgens maakt u een lijst van leveranciers van het startbedrijf en ordent deze lijst op inkoopomzet, van groot naar klein. U neemt, vanaf boven, dat deel van de lijst dat voor 80% van uw inkoop verantwoordelijk is. De leveranciers die zowel in deze 80%-lijst staan én die deel zijn van het moederbedrijf, worden als geheel meegenomen bij de certificering. Dat wil zeggen dat u ook de CO₂-footprint van deze bedrijven moet bepalen en dat deze bedrijven ook verder mee moeten doen in de implementatie van de CO₂-Prestatieladder.
3. Wanneer er in de vorige stap leveranciers in de 80%-lijst staan die ook deel zijn van het moederbedrijf, haalt u deze uit de inkooplijst. Vervolgens trekt u een nieuwe 80%-lijn, en kijkt of hier nog andere onderdelen van het moederbedrijf in voorkomen. Dit herhaalt u tot er geen onderdelen van het moederbedrijf meer in de 80%-lijst staan.

Optioneel document: **Organisatorische grenzen**

3.2 Inzicht

In deze fase wordt alle energiedata (gas, brandstof en elektriciteit) verzameld van de organisatie conform ISO 14064-1, de internationale norm voor registratie van en rapportage over broeikasgassen.

Voor niveau 3 zijn de scope 1 en 2 CO₂-emissies van toepassing:

- **Scope 1:** alle emissies door gas (voor bijvoorbeeld gas boilers, warmtekrachtinstallaties en ovens) en brandstof (voor het eigen wagenpark en materieel).²
- **Scope 2:** alle emissies die ontstaan door de opwekking van elektriciteit die de organisatie gebruikt, emissies door zakelijke vliegkilometers en emissies door zakelijk gereden kilometers met privéauto's.

Scope 3 emissies betreffen alle overige indirecte emissies, bijvoorbeeld van klanten en leveranciers en spelen pas op niveau 4/5. Doordat u inzicht verkrijgt in uw verbruik en de grote veroorzakers van uitstoot, bent u in staat om een reductie-aanpak te formuleren die veel resultaat oplevert, zowel in reductie van CO₂ en energie als in kosten.

INVENTARISEREN ENERGIESTROMEN EN ENERGIEVERBRUIKERS

De energiestromen binnen de organisatorische grenzen worden geïnventariseerd aan de hand van de **facturen** voor gas, brandstof en elektriciteit, de bedrijfsadministratie van gedeclareerde kilometers en vliegreizen, en de meterstanden. U maakt vervolgens een inventarisatie van de belangrijkste **energieverbruikers** in het primaire proces zodat u besparingsopties kunt benoemen. Van de grootste emissiebronnen brengt u alle apparaten en al het

² Denk ook aan substantiële lekkage van onverbrand gas of koelvloeistoffen.

materieel in kaart die energie gebruiken. Richt u op de activiteiten die veel energie gebruiken, zoals groot materieel, en niet op het koffiezetapparaatje in de bouwkeet. Probeer zoveel mogelijk informatie op te nemen over de bekende verbruiken van de activiteiten die veel energie gebruiken (zoals draaiuren, vermogen, productiehoeveelheden of gevaren kilometers). Inzicht in deze factoren die het energiegebruik beïnvloeden helpen u later om een efficiënte administratie in te richten rondom uw CO₂-footprint. Werk bij het maken van de lijst van energieverbruikers van groot naar klein. Bedenk dat het systeem van de ladder u niet dwingt om in detail te beschrijven welke elektrische apparaten er in uw hoofdkantoor aanwezig zijn, als uw eigen gegevens aantonen dat het gehele hoofdkantoor slechts een paar procent is van uw totale energieverbruik of CO₂-footprint. Het gaat niet om de laatste procenten!

Document: Overzicht energiestromen en energieverbruikers

Op basis van het overzicht legt u vast welke energiestromen zich binnen uw organisatiegrenzen bevinden, wat significante verbruikers zijn voor deze energiestromen, en welke kansen er zijn om het energieverbruik te reduceren. Voor deze kansen is zowel de omvang van het huidige verbruik als de mogelijkheid om dit daadwerkelijk te reduceren van belang.

Document: Energiebeoordeling

OPSTELLEN EMISSIE-INVENTARIS MET CO₂-FOOTPRINT

De verzamelde gegevens over het verbruik per energiestroom worden omgerekend aan de hand van de CO₂-emissiefactoren. Deze emissiefactoren staan gepubliceerd op [www.CO₂emissiefactoren.nl](http://www.CO2emissiefactoren.nl). Aan de hand van deze berekening wordt de CO₂-footprint opgesteld voor de gehele organisatie die binnen de organisatorische grens valt, inclusief de

projecten. Doe dit bij voorkeur aan de hand van activiteitgroepen, zoals bijvoorbeeld grondwerk, betonnen constructies en oeverwerk, en eventueel aan de hand van de organisatiestructuur, zoals bijvoorbeeld per werkmaatschappij of locatie. Zo krijgt u inzicht in de grootste emissiebronnen in de organisatie. Gebruik hiervoor de gegevens die al aanwezig zijn (op werkmaatschappij- of vestigingsniveau of voor de organisatie als geheel).

Het loont de moeite om genoeg aandacht te besteden aan de uitsplitsing naar emissiebronnen, activiteitengroepen en/of organisatieonderdelen. Het inzicht dat een bepaalde emissiebron of bepaalde activiteit relatief weinig bijdraagt aan de totale footprint is net zo waardevol als weten welke activiteiten wel relatief veel bijdragen. Het maakt het mogelijk focus aan te brengen in uw reductie-activiteiten. Zo voorkomt u dat inspanningen worden geleverd die slechts weinig effect hebben.

PROJECTEN

Voor de projecten hoeft geen aparte CO₂-footprint van het project bepaald te worden. Het is voldoende om een deel van de bedrijfs-footprint toe te rekenen aan de project-footprint. Hiervoor stelt u eerst vast hoeveel van de energie gebruikt wordt in dat deel van de organisatie dat niet direct met projecten verbonden is, zoals het (hoofd)kantoor. U kunt dat doen op basis van de cijfers uit de inventarisatie van energiestromen. In de praktijk ligt dit vaak tussen 2% en 10% van het totaal. De rest van de energie wordt dus gebruikt in projecten. Nu bepaalt u een verdeelsleutel om de CO₂-uitstoot per project te kunnen berekenen. Het bedrijf kan kiezen uit een aantal mogelijkheden voor een verdeelsleutel die past bij de bedrijfsactiviteiten, zolang deze verdeelsleutel:

³ De mogelijkheden waaruit u kunt kiezen staan beschreven in hoofdstuk 8 van de Greenhouse Gas Protocol Corporate Value Chain (Scope 3)

Accounting and Reporting Standard.

- een goede meetlat is voor de relatie tussen bedrijfsactiviteit en CO₂-uitstoot/energiegebruik;
- de meest nauwkeurige en betrouwbare verdeelsleutel is;
- aansluit bij de besluitvorming en de CO₂-reductie activiteiten van het bedrijf. ³

U kunt bijvoorbeeld kiezen voor een toewijzing op basis van omzet. U kunt de verdeelsleutel ook baseren op bijvoorbeeld vierkante meters, verwerkte tonnen of een andere verdeelsleutel, afhankelijk van wat het best bij uw bedrijf past. Voor verschillende activiteiten die uw bedrijf uitvoert mag u verschillende verdeelsleutels toepassen. Maak hierbij vooral gebruik van gegevens die u al in uw administratie op bedrijfsniveau

registreert. Heeft u bijvoorbeeld al facturen beschikbaar waarop energieverbruiken geregistreerd staan, dan gebruik u die.

Als u redelijk gelijksoortige projecten doet kunt u alle projecten in één keer presenteren. Als u erg verschillende projecten doet dan kan het handig zijn om die op te splitsen, omdat er verschillende soorten reductiemaatregelen van toepassing zijn. Dit kan bijvoorbeeld van toepassing zijn als uw bedrijf twee divisies heeft: één waar vooral asfalteringswerkzaamheden worden uitgevoerd en één waar vooral grondverzet wordt gedaan. Zoals eerder besproken hoeft u de toerekening van uw bedrijfs-footprint naar een specifiek individueel project

REKENVOORBEELD

CO₂-footprint van een project met gunnin
 Uw totale CO₂-footprint is 5.000 ton en t
 De CO₂-footprint voor al uw projecten is c
 Daarvan weet u dat 3.000 ton veroorzaakt
 uw projecten, en 1.700 ton door grondve

1. Bepalen verdeelsleutel

Uw totale omzet bedraagt €18 miljoen, waarvan €10 miljoen voor asfaltwerk en €8 miljoen voor grondverzet. Per euro omzet is de CO₂-uitstoot voor asfaltwerk 0,3 kg CO₂/€ (3.000 ton CO₂/€10 miljoen). Per euro omzet in grondverzet wordt gemiddeld 0,21 kg CO₂/€ (1.700 ton CO₂/€8 miljoen) uitgestoten.

2. Toepassen verdeelsleutel op project

Voor een project van €2 miljoen waarin €1,5 miljoen asfaltwerk zit en €0,5 miljoen grondwerk is de CO₂-footprint dan:

- 1,5 miljoen x 0,3 kg/€ = 450 ton CO₂ voor het asfaltwerk
- 0,5 miljoen x 0,21 kg/€ = 105 ton CO₂ voor het grondwerk

De totale CO₂-uitstoot van het project is volgens deze toerekening bij benadering 555 ton.

alleen aantoonbaar te maken voor projecten met gunningvoordeel. Voor de overige projecten is het voldoende om de verdeling tussen enerzijds de overhead en anderzijds de gehele projectenportefeuille inzichtelijk te maken. Een manier om dit te doen is bijvoorbeeld door uw emissie-inventaris in te delen in 3 secties: overhead, alle projecten samen, en een sectie voor elk individueel project met gunningvoordeel.

De berekening van de CO₂-footprint wordt samen met bijbehorende informatie over de berekeningsmethode, scope en reikwijdte opgenomen in de emissie-inventaris conform ISO 14064-1.

Document: Emissie-inventaris met CO₂-footprint

U kunt de emissie-inventaris laten verifiëren door een daartoe bevoegd verificatiebureau. Tijdens de verificatie wordt gecontroleerd of de emissie-inventaris juist is opgesteld en of de CO₂-footprint cijfermatig klopt. De verificatie levert u punten op in de scoring van de CO₂-Prestatieladder. Zonder verificatie is het nog steeds mogelijk om voldoende punten te scoren om het certificaat te behalen, mits u alle andere onderdelen heel goed invult en verder alle punten haalt.

BESCHIKBARE HULPMIDDELEN

Er zijn op de markt diverse applicaties beschikbaar voor het registreren van en rapporteren over CO₂-uitstoot. Let er hierbij wel op dat alle emissiebronnen worden meegenomen en de goede emissiefactoren worden gebruikt, conform Hoofdstuk 5 van Handboek 3.0. Actuele factoren staan vanaf Handboek 3.0 vermeld op [www.CO₂emissiefactoren.nl](http://www.CO2emissiefactoren.nl). Gebruik van deze factoren is mogelijk vanaf het moment dat Handboek 3.0 is gepubliceerd, maar is per 1 januari 2016 verplicht (zie Hoofdstuk 5 Handboek 3.0).

DEFINIËREN REDUCTIEMOGELIJKHEDEN

Op basis van het geïnventariseerde energieverbruik en de energiebeoordeling kunt u nadenken over energie- en CO₂-besparingsopties per energie gebruikende activiteit. De nadruk bij de besparingsopties ligt bij de grote energieverbruikers, die veelal deel uitmaken van het primaire proces. Door uw inzicht in mogelijke acties die veel effect hebben, kunt u een reductiebeleid formuleren met impact. Voor het materieel in de projecten kan bijvoorbeeld efficiënt gebruik van machines onderzocht en verbeterd worden (Het Nieuwe Draaien),

***U kunt de
emissie-
inventaris
laten
verifiëren
door een
daartoe
bevoegd
verificatie-
bureau.***

gekeken worden naar alternatieve energiebronnen (bouwstroom in plaats van aggregaten) of naar energiezuiniger materieel. Effectieve opties voor brandstof in projecten zijn bijvoorbeeld het hanteren van een maximale CO₂-emissie voor leasewagens, minimale Euro-norm voor vrachtwagens, het regelmatig controleren van bandenspanning en cursussen voor zuinig rijgedrag. Voor besparingen op gas kan isolatie of het vervangen van de CV ketel een optie zijn. De CO₂-uitstoot uit elektriciteitsverbruik op de projecten en in het kantoor kan verminderd worden door het inkopen van groene stroom, het zelf opwekken van groene stroom, het toepassen van energiezuinige apparatuur, lampen of ICT en het gebruik van spaarstanden.

Wat de beste besparingsmaatregelen zijn, die het meeste opleveren, verschilt echter van bedrijf tot bedrijf. Dit hangt af van waar in het bedrijf de meeste CO₂-uitstoot veroorzaakt wordt. Zijn dit uw projecten, dan zullen uw maatregelen zich richten op reductie binnen die projecten. Heeft u geen projectlocaties en is uw bedrijf meer een kantoororganisatie, dan zullen maatregelen zich in de eerste plaats richten op uw kantoorgebouw en wagenpark.

Denk eerst goed na over mogelijke besparingsmaatregelen en ga op onderzoek uit om ideeën op te doen, zowel binnen uw bedrijf (ideeën van uw medewerkers) als buiten uw bedrijf (in of zelfs buiten de branche). Gebruik de kennis van de werkvloer en laat uw medewerkers meedenken over reductieopties. Bij het bepalen van de maatregelen kunt u goed gebruik maken van de besparingsmaatregelen die andere bedrijven in de sector hebben genomen. Zo hoeft u niet het wiel opnieuw uit te vinden. De ladder vraagt bedrijven daarom om informatie te publiceren op hun eigen website en de SKAO website, zodat de uitwisseling van ideeën makkelijker wordt. Ook deelname aan initiatieven in de branche (zie Hoofdstuk 3.5) geeft u de kans om informatie te halen over mogelijk interessante maatregelen. Soms zijn slimme verbeteringen in uw eigen bedrijfsprocessen mogelijk. Het gaat in deze fase om het inventariseren van zoveel mogelijk interessante mogelijkheden; welke mogelijkheden u daadwerkelijk zult toepassen beslist u in de volgende fase. U bouwt gedurende dit proces waardevolle kennis op in uw organisatie over effectieve maatregelen.

Document: **Inventarisatie reductiemogelijkheden**

3.3 Reductie

Nu zoveel mogelijk energie- en CO₂-besparende opties in kaart zijn gebracht, kunt u kiezen welke het meest relevant en interessant zijn voor uw bedrijf en deze vertalen naar concrete maatregelen voor CO₂-en/of energiereductie.

Gekoppeld aan deze maatregelen worden ambitieuze doelstellingen geformuleerd voor CO₂-reductie in Scope 1 en Scope 2 door de directie. Deze doelstellingen dienen een serieuze uitdaging te zijn voor het bedrijf. De beslissingen worden aantoonbaar vastgelegd, bijvoorbeeld in een vergaderverslag van MT of directie. Met uw doelstellingen toont u uw ambitie, commitment aan verbetering en aan innovatie, zowel intern als extern richting opdrachtgevers.

De doelstellingen kunnen het beste gerelateerd worden aan een factor die met de organisatie meegroeit, zoals het aantal werknemers (FTE's), omzet in euro's of productiehoeveelheden, afhankelijk van wat het best past bij uw bedrijf. De doelstellingen worden altijd gekoppeld aan een referentiejaar, bijvoorbeeld het eerste jaar waar u een CO₂-footprint over maakt.

MAATREGELEN

Kijk voordat u aan de slag gaat met de Maatregellijst even naar de webpagina en het filmpje over de Maatregellijst op de website van SKAO.

Vervolgens begint u met het definiëren van maatregelen in de projecten, bijvoorbeeld het gebruik van zuinige vrachtwagens, cursussen voor zuinig materieelgebruik en het verminderen van stationaire draaiuren van materieel. U kunt ook maatregelen nemen voor het kantoor, bijvoorbeeld LED verlichting of Het Nieuwe Werken. Hou bij het kiezen van de maatregelen in het oog dat de maatregelen met de grootste CO₂-reductie vaak liggen in de gebieden met de grootste CO₂-uitstoot. Maatregelen op het kantoor hebben bij productiebedrijven vaak geen grote invloed op de totale CO₂-footprint, maar kunnen wel goed gebruikt worden als bewustwordingsmaatregelen. Voor een ontwerper die in een energiezuinig kantoorgebouw werkt, werkt dit wellicht door in de ontwerpen die hij maakt.

Indien al uw projecten vergelijkbaar zijn, kan het voldoende zijn om een vaste set maatregelen te definiëren die in principe in alle projecten geldt. Indien u verschillende bedrijfsactiviteiten heeft, bijvoorbeeld als aannemer die zowel asfaltwerkzaamheden als grondwerkzaamheden uitvoert, kunt u per bedrijfsactiviteit bijpassende sets van maatregelen

De doelstellingen kunnen het beste gerelateerd worden aan een factor die met de organisatie meegroeit.

benoemen. Voor individuele projecten is het van belang dat u nagaat of de bedrijfsbrede maatregelen daadwerkelijk in deze projecten zullen worden toegepast. Kiest u ervoor om de bedrijfsbrede maatregelen niet toe te passen in een specifiek project, bijvoorbeeld omdat het in dat project naar verhouding duur, niet mogelijk of niet van toepassing is, of omdat het effect van de maatregel in het specifieke project verwaarloosbaar is, dan is het belangrijk dat u deze keuze kunt onderbouwen. Kunt u in een project weinig van uw bedrijfsmaatregelen toepassen, dan dient u na te gaan of er wellicht andere project specifieke maatregelen mogelijk zijn, en of het geheel van uw bedrijfsmaatregelen wel voldoende compleet is. Het is aan te raden afwegingen en genomen beslissingen goed te documenteren, zodat u kunt aantonen dat u zich inspant voor ambitieuze CO₂-reductie in projecten voor zover dit redelijkerwijs mogelijk is.

Bedenk goed dat u het effect van elke maatregel die u neemt moet kennen. Hoe u dit vaststelt, beslist u zelf. De laddersystematiek biedt alle ruimte om maatregelen te definiëren die focussen op de zaken die er toe doen. Een onhandig gekozen maatregel kan tot veel administratieve inspanning leiden, terwijl relatief weinig effect wordt bereikt. Het is belangrijk dat de verhouding tussen de vereiste inspanning en het resultaat in CO₂-reductie goed is. Als een maatregel in de praktijk tegenvalt, kunt u beslissen om te stoppen met de maatregel en/of de monitoring. Houdt ook rekening met het feit dat u bij vanaf niveau 4 de voortgang en het effect van maatregelen aantoonbaar dient te maken. De interessante maatregelen die u uiteindelijk selecteert beschrijft u samen met de doelstellingen in een Plan van Aanpak en dit werkt u uiteindelijk uit (met o.a. de aan te wijzen verantwoordelijke personen) in het Energie Management Actieplan.

Bedenk het verhaal dat bij deze selectie van doelstellingen en maatregelen past: waarom kiest u juist voor deze maatregelen en deze doelstellingen? Wat is uw startpositie met betrekking tot CO₂-reductie: bent u een koploper of juist een achterblijver in de sector? Met wie wilt u vergeleken worden en doet u het beter?

Wat betekent dit voor uw inspanningen, uw investering in menskracht en budget, de omvang van uw doelstellingen en de maatregelen die u kiest? U kunt met dit verhaal onderbouwen dat de doelstellingen ambitieus zijn gezien uw eigen uitgangspositie en dat ze vergelijkbaar met die van sectorgenoten. Bij deze onderbouwing gebruikt u de maatregellijst.

Document: **Energie Management Actieplan**

DE MAATREGELLIJST

Om uw eigen onderbouwing van uw relatieve uitgangspositie (koploper of achterblijver) en de ambitie van uw CO₂-reductiedoelstelling kritisch te toetsen, gebruikt u de Maatregellijst die door SKAO is opgesteld. Per bedrijfsactiviteit, bijvoorbeeld 'Mobiliteit' of 'Materiaalgebruik' zijn er overzichten van maatregelen te vinden via uw bedrijfsportal op de SKAO website. De maatregelen zijn verdeeld in 3 categorieën:

- A - Standaard
- B - Vooruitstrevend
- C - Ambitieuus

U kunt in deze tool voor de activiteiten die relevant zijn voor uw bedrijf aangeven welke maatregelen u al heeft geïmplementeerd en welke maatregelen u gepland heeft te nemen. Is (een van) uw activiteiten niet vertegenwoordigd in de Maatregellijst, dan kunt u voor deze activiteit uiteraard ook niet de Maatregellijst invullen. Bent u klaar met invullen, dan kunt u via de portal een rapportage uitdraaien van de ingevulde Maatregellijst. De Maatregellijst is een hulpmiddel voor u om uw eigen ambitieniveau en uw relatieve positie ten opzichte van uw sectorgenoten te toetsen:

Uw relatieve uitgangspositie ten opzichte van sectorgenoten toetst u aan de hand van de maatregelen in de Maatregellijst die u al heeft genomen. Uw ambitieniveau toetst u aan de hand van de maatregelen in de Maatregellijst die u gepland heeft.

Komt u tot de conclusie dat u nog weinig maatregelen genomen heeft of beperken de genomen maatregelen zich tot categorie A, dan bent u geen koploper. Als u een koploper bent, heeft u bijvoorbeeld al veel maatregelen genomen of bent u al bezig met ambitieuze of vooruitstrevende maatregelen (categorie B en C). Bent u achterblijver, dan dient uw ambitieniveau hoger te zijn, dit moet te zien zijn aan de geplande maatregelen in de Maatregellijst. Bent u koploper, dan kan het zijn dat u een gering aantal nieuwe maatregelen benoemt.

Laat de ingevulde Maatregellijst een andere uitkomst zien dan uw eigen onderbouwing voor uw uitgangspositie en/of uw ambitie, dan gaat u na of u bij uw eigen onderbouwing blijft of dat u deze aanpast. Dit kunt u goed beredeneren voor zowel uw uitgangspositie als uw ambitieniveau. U kunt er vanuit gaan dat uw CI scherpe vragen zal stellen op het moment dat de Maatregellijst een andere uitkomst laat zien. Het is belangrijk om te onthouden dat u zelf bepaalt welke maatregelen u neemt. U bent niet verplicht om maatregelen uit de lijst in te voeren, zolang u met uw eigen verhaal kunt onderbouwen dat de maatregelen die u wel neemt ambitieus zijn.

Document: Ingevulde Maatregellijst

IN GESPREK MET DE CI OVER UW AMBITIENIVEAU

Tijdens de audit gaat de CI het gesprek met u aan over uw doelstellingen en maatregelen. Dit doet de CI op basis van het door u opgestelde plan van aanpak en uw eigen onderbouwing van uw relatieve uitgangspositie en ambitieniveau.

De CI gebruikt de door u ingevulde Maatregellijst als hulpmiddel om dit gesprek kritisch te voeren en vragen te stellen over het ambitieniveau dat blijkt uit uw genomen en geplande maatregelen. Op deze manier toetst de CI uw eigen onderbouwing van uw gekozen ambitieniveau.

ONAFHANKELIJKE CONTROLE

Om te controleren of uw energiebeoordeling, uw footprint en Actieplan compleet zijn, laat u een tweede persoon met een onafhankelijke frisse blik de documenten die u tot nu toe heeft opgesteld controleren. In deze globale controle gaat het met name om de volgende vragen:

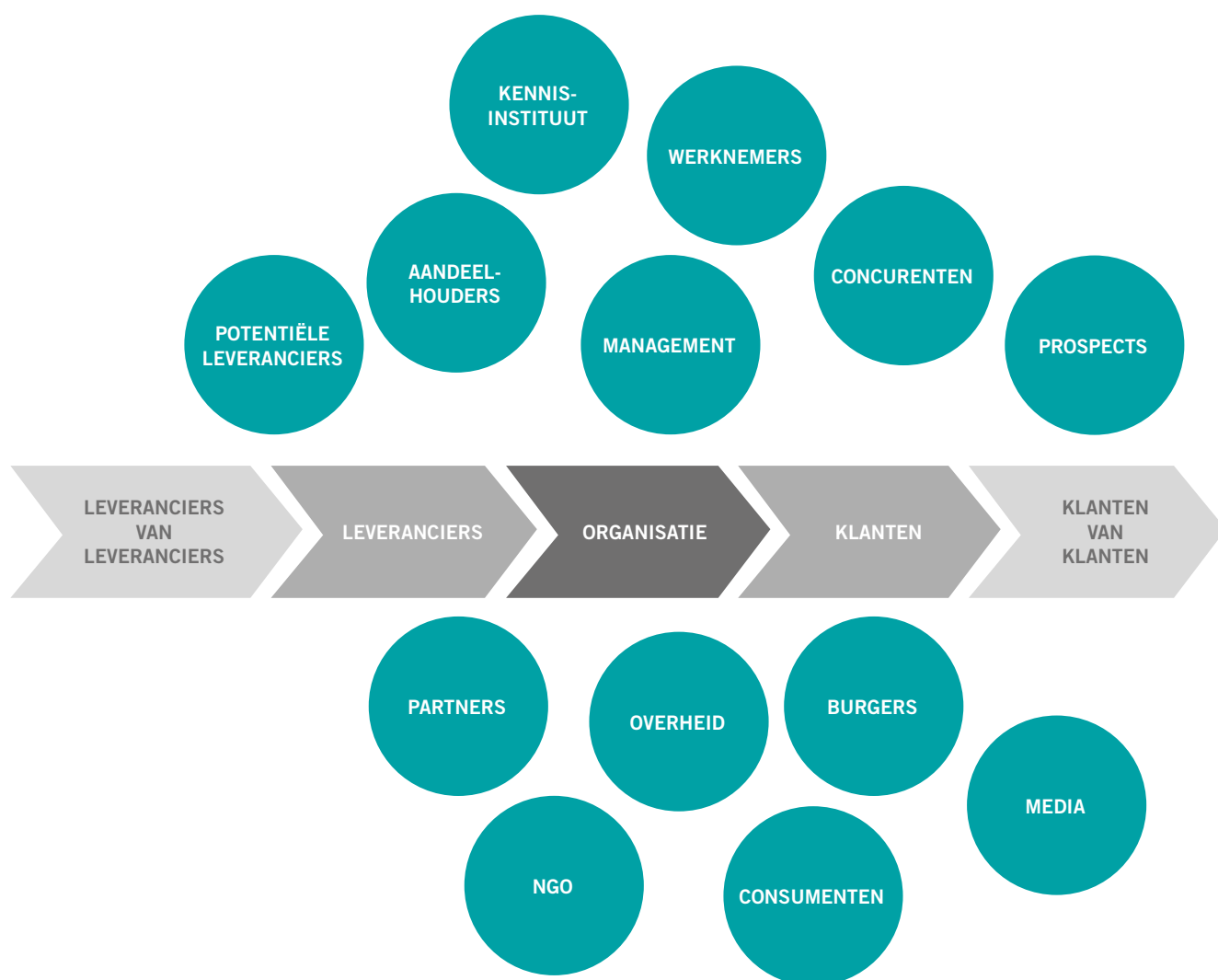
- Zijn er belangrijke activiteiten, energiestromen of verbruikers over het hoofd gezien?
- Is de lijst voldoende gedetailleerd voor de activiteiten die veel energie verbruiken? Hebben we voor deze activiteiten genoeg inzicht in de individuele verbruikers?
- Op basis van een steekproef van een aantal projecten: is de verdeling van de energiestromen over de bedrijfsonderdelen en de (diverse groepen van) projecten juist? Geeft de lijst met energiestromen een goed beeld van deze projecten?
- Is het overzicht van reductiemogelijkheden volledig? Heeft u alle beschikbare bronnen gebruikt?
- Zijn de gekozen maatregelen en doelstellingen voldoende ambitieus, gezien de uitgangssituatie van het bedrijf en de ingevulde Maatregellijst?

Het doel van de interne controle is het verkrijgen van een second opinion. Daarom is het van belang dat de persoon die deze energiebeoordeling uitvoert voldoende kennis heeft en onafhankelijk is ten opzichte van degene die de lijst oorspronkelijk heeft opgesteld. Dit kan bijvoorbeeld een collega zijn, maar u kunt er ook voor kiezen om de controle door een externe partij uit te laten voeren. Afhankelijk van de uitkomst kan de interne controle aanleiding zijn om de diverse documenten aan te scherpen, bijvoorbeeld omdat er een energiestroom of reductiekans over het hoofd is gezien. Daarom is het verstandig om de persoon die de interne controle uitvoert op verschillende momenten in het proces (bijvoorbeeld bij het inventariseren van de energiestromen en het kwantificeren van het verbruik) al mee te laten kijken, zodat u gedurende het gehele proces aantoonbaar leer- en verbeterpunten identificeert en oppakt.

Document: Verslag interne controle

3.4 Transparantie

Om een CO₂-Bewust Certificaat te behalen, moet u uw CO₂-inspanningen naar de buitenwereld toe inzichtelijk maken. Zo hebben andere bedrijven, opdrachtgevers en leveranciers een goed beeld van uw ambities en kunnen ze leren van uw ervaringen. Intern zorgt communicatie voor draagvlak en bewustwording, waarmee u bouwt aan een cultuur van verbetering. U begint met het inventariseren van de belanghebbenden. Dit zijn in de eerste plaats externe doelgroepen die belang hebben bij CO₂-reductie, zoals bijvoorbeeld een NGO, een provincie of gemeente met een CO₂-reductiebeleid of een potentiële opdrachtgever die CO₂-reductie in projecten wil realiseren.

U kunt deze doelgroepen indien u dit wenst aanvullen met andere partijen, bijvoorbeeld omdat dit bijdraagt aan uw duurzame imago of omdat zij een rol spelen in het realiseren van maatregelen, maar dit is niet verplicht. Denkt u bijvoorbeeld aan interne belanghebbenden (medewerkers, management), leveranciers of opdrachtgevers die de CO₂-Prestatieladder niet gebruiken.

Een belangrijke eis is dat er per jaar minimaal tweemaal intern en tweemaal extern gecommuniceerd moet worden met de belanghebbenden. Dit wordt extern bijvoorbeeld gedaan door presentaties, een publicatie op de eigen website of in tijdschriften en het versturen van een nieuwsbrief of een jaarverslag. Intern gebeurt dit bijvoorbeeld in het personeelsblad, op informatieborden op werklocaties en tijdens bijeenkomsten. Denkt u bij het communiceren met verschillende doelgroepen goed na over welke boodschap voor welke doelgroep belangrijk is en hoe u met deze doelgroep wil communiceren (bijvoorbeeld alleen eenzijdig informeren of juist een interactieve dialoog). Let u ook op het actueel houden van informatie op de site van SKAO. Bij het doorgroeien naar hogere niveaus zult u elk halfjaar gaan rapporteren en communiceren over uw voortgang op uw CO₂-beleid. Heeft u een ambitie om in latere jaren door te groeien, dan kan het slim zijn om al op niveau 3 te beginnen met deze halfjaarlijkse frequentie.

Door veel aandacht te besteden aan interne communicatie krijgt u een steeds grotere betrokkenheid van alle medewerkers die kunnen helpen bij het realiseren van uw ambitie. Hier begint u al mee tijdens de voorbereiding van de certificering. Medewerkers hebben in de praktijk vaak goede ideeën voor energiebesparing omdat zij het dagelijks werk als geen ander kennen. Door structurele communicatie geeft u ruimte voor deze initiatieven vanaf de werkvloer en gebruikt u de kennis van medewerkers die bij materiële emissies en/of de uitvoering van maatregelen betrokken zijn.

Houd ook rekening met het feit dat de auditor door het bedrijf heen kan gaan en bij medewerkers onderzoekt in welke mate zij op de hoogte zijn van en meedoen met het CO₂-reductiebeleid. Met name medewerkers die daadwerkelijk maatregelen uitvoeren moeten goed geïnformeerd worden over het energiebeleid en weten wat er concreet van hen wordt verwacht.

In deze fase inventariseert u welke interne en externe belanghebbenden belang hebben bij informatie over uw CO₂-beleid en hoe u deze belanghebbenden op de hoogte zult houden.

Document: Communicatieplan

Het is van belang om in de periode tot aan de eerste certificering al intern en extern te communiceren. In de twee interne en twee externe communicatie-uitingen vóór de certificering vertelt u de geïdentificeerde interne en externe belanghebbenden over uw reductiedoelstellingen, uw CO₂-footprint en de maatregelen die u neemt, en nodigt u medewerkers uit om hun ideeën bij te dragen.

Document: Communicatie-uiting intern en extern

3.5 Participatie

Een belangrijk onderdeel van de CO₂-Prestatieladder is het deelnemen aan sector- en/of keteninitiatieven die CO₂-besparing tot gevolg hebben. Zo werkt u mee aan innovatie in de sector en bouwt u intern waardevolle kennis op.

Op niveau 3 is het verplicht om actief deel te nemen aan een sector- en/of keteninitiatief waarin samen wordt gewerkt aan CO₂-reductie. Denk in eerste instantie aan een door een ander bedrijf opgestart project voor CO₂-reductie zijn: een keteninitiatief, ontwikkelingsproject of CO₂-emissiereductieprogramma. Het opstarten en in stand houden van dergelijke activiteiten hoort bij niveau 4 en 5. Het is daarnaast ook mogelijk om deel te nemen aan initiatieven buiten de CO₂-Prestatieladder, zoals een innovatie van een branchevereniging of kennisinstituut of een samenwerking met lokale partijen, zolang dit aan de criteria van de ladder voldoet.

U begint met een inventarisatie van mogelijke initiatieven die relevant kunnen zijn voor uw bedrijf. Dit kan bijvoorbeeld door de websites van de op niveau 4 en 5 gecertificeerde bedrijven te bezoeken, naar hun CO₂-Prestatieladder pagina te gaan en daar informatie over hun keteninitiatieven, ontwikkelingsprojecten en CO₂-reductieprogramma's te raadplegen. Ook op de website van SKAO staat veel informatie verzameld die u mogelijk ideeën kan geven voor een initiatief dat voldoet. Daarnaast kunt u contact opnemen met uw branchevereniging om na te gaan wat er in uw branche gebeurt aan initiatieven, mogelijk in samenwerking met opdrachtgevers. Denkt u ook eens aan bestaande initiatieven of innovatietrajecten waar u al deel van uitmaakt. Mogelijk kunnen deze bestaande initiatieven uitgebreid worden met een energie- en/of CO₂-component.

U kunt zo onderzoeken welk initiatief interessant is voor u om aan deel te nemen. Daarbij is het van belang dat het initiatief:

- Betrekking heeft op dat energiegebruik of die emissies die voor uw bedrijf en uw projecten significant zijn;
- Gericht is op CO₂-reductie door een beter product, een betere dienstverlening of een beter werkproces te ontwikkelen;
- Vernieuwend is.

Het is belangrijk dat het door u gekozen initiatief u naar verwachting nieuwe mogelijkheden zal bieden om uw belangrijke Scope 1 en 2 en/

*Op niveau 3 is
het verplicht
om actief deel
te nemen aan
een sector-
en/of keten-
initiatief
waarin samen
wordt gewerkt
aan CO₂-
reductie.*

of 3 emissies terug te dringen in uw projecten. Actieve deelname bestaat uit het ‘halen en brengen’ van informatie en een bijdrage in uren van een medewerker en/of (beperkt) geld om bijvoorbeeld onderzoek te financieren. ‘Halen en brengen’ betekent dat u zelf informatie, kennis en ervaring inbrengt die nuttig is voor de andere deelnemers aan het initiatief, en dat u tegelijkertijd kennis en ervaring ophaalt die voor u zelf nuttig is. Denk bijvoorbeeld aan onderzoeken, praktijktests of pilots binnen uw projecten.

Op basis van de lijst met mogelijke initiatieven beslist de directie aan welk initiatief u deel zult gaan nemen. De onderbouwing van deze keuze moet u vastleggen. Door deelname aan een initiatief krijgt u kennis over innovaties die u kunnen helpen om nieuwe maatregelen te implementeren en zo energie en kosten te besparen.

U registreert uw actieve deelname aan het initiatief bijvoorbeeld door middel van notulen of verslagen van bijeenkomsten of andere documentatie van de genomen acties in het initiatief. Ook bent u in uw communicatie-uitingen transparant over uw deelname aan het initiatief.

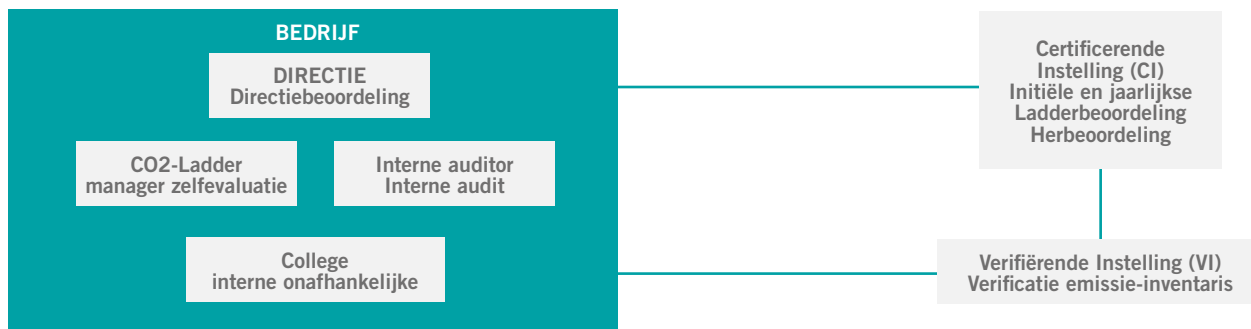
Document: Inventarisatie mogelijke initiatieven en keuze initiatief

3.6 Een managementsysteem inrichten

U dient op gestructureerde wijze uw CO₂-beleid in te richten. Dit kan worden gebaseerd op de Plan-Do-Check-Act cyclus zoals beschreven in Hoofdstuk 2.2. Meestal wordt de stuurcyclus voor CO₂-beleid geïntegreerd met een bestaand managementsysteem, maar het kan ook geheel los staan. In het eerste geval past u het bestaande handboek voor ISO 9001 of 14001 aan en in het tweede geval richt u een apart systeem in. Het is het handigst om het CO₂-systeem te integreren in uw bestaande systeem, zodat het onderdeel wordt van bestaande en bekende processen en procedures. Centraal in het inrichten van het managementsysteem staat:

- Verantwoordelijkheden voor de verschillende taken en documenten (zie figuur hiernaast);
- De invulling van de Plan-Do-Check-Act cyclus voor CO₂;
- De jaarlijkse interne audit van het CO₂-managementsysteem;
- De jaarlijkse directiebeoordeling van het CO₂-managementsysteem.

Document: Beschrijving stuurcyclus

3.7 De audit

Tijdens het implementatietraject wordt het portfolio samengesteld. Dit is het dossier waarin alle documentatie wordt opgenomen, dat door de auditor wordt beoordeeld. U zult een aantal van deze documenten ook moeten publiceren en actueel te houden op uw website (de verplichte internetpublicatie):

1. Uw Energie Management Actieplan
2. Uw communicatie-uitingen
3. Informatie over uw deelname aan initiatieven
4. Uw CO₂-Bewust Certificaat (zodra u dit heeft ontvangen)

Door het publiceren van deze informatie kunnen andere bedrijven zich een beeld vormen van uw ambities en u vinden als zij zoeken naar interessante initiatieven of samenwerkingen. De informatie onder (3) dient ook op de SKAO website gepubliceerd te worden op uw bedrijfspagina. U krijgt van SKAO een inlogcode om deze informatie te kunnen plaatsen. Voor meer informatie, zie Hoofdstuk 2.2.

Vóór de echte audit zal u een eerste interne audit (“pre-audit”) uit (laten) voeren om een succesvolle certificering te borgen. U dient hierbij een Zelfevaluatie te doen aan de hand van de algemene eisen en de audit checklijsten uit Hoofdstuk 6 van het Handboek CO₂-Prestatieladder 3.0. Zo controleert u of u voldoende scoort om een CO₂-Bewust certificaat te behalen.

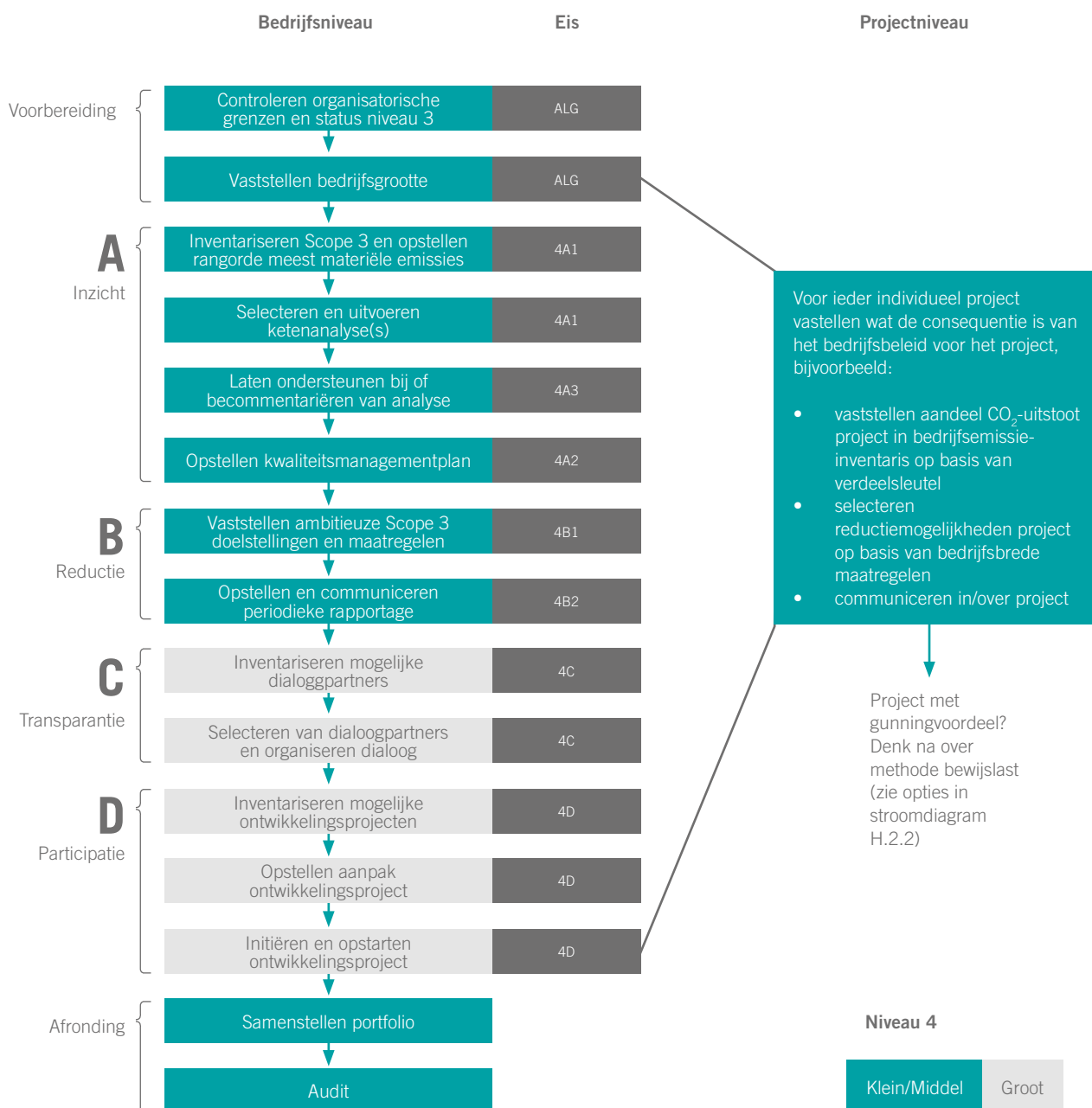
Fase 1 van de audit door de CI zal bestaan uit een beoordeling van de documenten. Hier zult u feedback krijgen op het portfolio van het bedrijf en hoe u daarbinnen (of met aparte portfolio's) de projecten met gunningvoordeel inzichtelijk maakt, en heeft u de tijd om missende zaken aan te vullen. Fase 2 bestaat uit een beoordeling op locatie. Voor het deel van het portfolio over de projecten met gunningvoordeel zal tijdens de audit een steekproef van deze projecten genomen worden. Hiervoor vraagt de CI u om een volledige lijst met alle actuele projecten met gunningvoordeel.

DOORGROEIEN **NAAR NIVEAU 4**

DOORGROEIEN NAAR NIVEAU 4

Vanaf niveau 4 richt de Ladder zich ook op de invloed die uw bedrijf heeft in de keten. Bij implementatie van niveau 4 wordt uw bestaande bedrijfsportfolio voor niveau 3 aangevuld aan de hand van onderstaande stappen. Daarbij maken we onderscheid tussen kleine/ middelgrote en grote bedrijven (zie Hoofdstuk 4.1 voor meer informatie over de bedrijfsgrootte).

4.1 Voorbereiding

Om te voldoen aan een niveau van de Ladder, moet u altijd ook aan de eisen van alle onderliggende niveaus voldoen. Het is daarom raadzaam om de status van uw niveau 3 portfolio te controleren voordat u begint met invullen van de nieuwe eisen op niveau 4. Zijn alle documenten actueel en op de juiste wijze gecommuniceerd en gepubliceerd? Zijn de organisatorische grenzen nog steeds actueel? Als het portfolio voor niveau 3 op orde is, kunt u aan de slag met de acties voor niveau 4.

Document: Actueel portfolio niveau 3

De grootte van het bedrijf
Tot en met niveau 3 gelden alle eisen voor alle bedrijven. Vanaf niveau 4 wordt er bij de eisen onderscheid gemaakt tussen kleine, middelgrote en grote bedrijven. Voor kleine en middelgrote bedrijven vervallen een aantal van de eisen. Het is dus belangrijk dat u weet in welke categorie uw bedrijf valt voordat u aan het implementatie-traject voor niveau 4 begint, zodat u weet welke eisen voor uw bedrijf gelden.

Categorie	Maximale uitstoot Scope 1&2 in ton CO ₂ per jaar		Diensten
	Werken en leveringen		
	Bouwplaatsen en productie-locaties	Kantoren en bedrijfs-ruimten	
Klein	2.000	500	500
Middel	10.000	2.500	2.500
Groot	> 10.000	> 2.500	> 2.500

Op niveau 4 hoeven kleine en middelgrote bedrijven alleen aan eisen voor Invalshoek A en B te voldoen. Voor de overige eisen krijgen zij een vrijstelling in de vorm van een fictieve score. Alleen grote bedrijven geven ook invulling aan de eisen van Invalshoek C en D.

De bedrijfsgrootte wordt vastgesteld op basis van de actuele CO₂-uitstoot (dus niet op basis van omzet of FTE) en staat vermeld op het CO₂-Bewust Certificaat. Houdt u zich bezig met het realiseren van werken of leveringen dan valt u in een bepaalde grootte-categorie als de uitstoot voor projectlocaties enerzijds en de uitstoot voor kantoren anderzijds beiden niet hoger zijn dan de waarden genoemd in de tabel,. Bent u een dienstverlenend bedrijf, dan stelt u de bedrijfsgrootte vast op basis van de totale Scope 1 en 2 uitstoot, zonder onderscheid te maken tussen projectlocaties en kantoren.

Let u goed op wanneer uw bedrijf gegroeid is, nieuwe activiteiten heeft ontwikkeld of juist activiteiten heeft afgestoten: dit kan betekenen dat u in een andere grootte-categorie gaat vallen.

Document: Actuele emissie-inventaris

NIVEAU 4			
Invalshoek			
A	B	C	D
Alle (Aangepast voor klein)	Alle	Groot	Groot

4.2 Inzicht

Op niveau 4 breidt u uw inzicht in CO₂-uitstoot uit van Scope 1 en 2 (eigen bedrijf) naar Scope 3 (buiten eigen bedrijf), om kansen voor reductie in de keten te identificeren. In Scope 3 vallen dus alle emissies die u niet binnen Scope 1 en 2 heeft meegenomen. U wordt zich meer bewust van de invloed die u heeft in de keten, van mogelijkheden om deze invloed aan te wenden voor CO₂-reductie en van hoe u kunt samenwerken met ketenpartners. Het inzicht dat u verzamelt kunt u onder andere inzetten om de duurzame ambities van uw opdrachtgevers te ondersteunen.

BEPALEN MEEST MATERIËLE SCOPE 3 EMISSIES

Voor niveau 4 is het de bedoeling dat u de belangrijkste emissies in Scope 3, die verband houden met de keten(s) waar uw bedrijf zich in bevindt, kwalitatief inventariseert (de meest materiële Scope 3 emissies). Hiervoor doorloopt u de volgende stappen:

Stap 1: Maak een lijst van activiteiten, kernprocessen, producten en/of diensten van uw bedrijf (Product-Markt combinaties).

U begint met de vraag: wat doet mijn bedrijf allemaal? U bent vrij om zelf een indeling en niveau van diepgang te kiezen voor de lijst. Voorbeelden zijn specialismen van uw interne Business Units of een overzicht van producten die u maakt (bijvoorbeeld: Wegen, Bruggen, Tunnels).

Stap 2: Bepaal per activiteit welke Scope 3 emissies belangrijk zijn

Startpunt voor Scope 3 emissies vormen de emissiecategorieën die in onderstaande tabel staan benoemd. Deze emissies zijn verdeeld in 'upstream' emissies (bevinden zich vóór uw bedrijf in de keten) en

'downstream' emissies (bevinden zich na uw bedrijf in de keten). Ga per activiteit in uw lijst na welke van deze categorieën naar verwachting belangrijk zijn, en welke emissies zich precies binnen deze categorie bevinden. Let wel: er kunnen dus meerdere emissiebronnen binnen één emissiecategorie vallen. Staal en beton bijvoorbeeld vallen allebei in de emissiecategorie "aangekochte goederen of diensten". Het is zeer waarschijnlijk dat bepaald emissiecategorieën voor u niet relevant zijn en dat er zich daarbinnen geen of nauwelijks emissies bevinden. Het is ook nog mogelijk dat ofwel upstream ofwel downstream emissies geheel niet relevant zijn, bijvoorbeeld als u zich aan het begin van de keten bevindt.

Stap 3: Bepaal per Scope 3 emissie van een activiteit of deze groot of klein is

Stap 4: Bepaal welk effect maatregelen zouden kunnen hebben op deze uitstoot

U hanteert voor beide stappen de schaal 'groot-middelgroot-klein-verwaarloosbaar'. Het bepalen van de omvang van emissies en het mogelijke invloed van maatregelen wordt onderbouwd op basis van bestaande bronnen, studies, expertkennis en/of kennis die binnen uw bedrijf aanwezig is. Een kwalitatieve beoordeling is voldoende, maar grove berekeningen kunnen ook een hulpmiddel zijn.

Stap 5: Bepaal uw marktaandeel/omzet per activiteit in de lijst

Dit bepaalt in hoge mate de invloed die u als bedrijf kunt hebben op de emissies in de keten van de activiteit.

Stap 6: Rangschik de emissies op basis van stap 3, 4 en 5

* Let op: de betekenis van de categorieën voor uw bedrijf kunnen anders zijn afhankelijk van uw kernproces en waar u zich in de keten bevindt.

SCOPE 3 CATEGORIE	VOORBEELDEN (NIET LIMITATIEF)
UPSTREAM	
Aangekochte goederen en diensten	Productie ingekochte bouwmaterialen, energieverbruik onderaan-neming of ingekochte dienstverlening
Kapitaalgoederen	Productie van materieel of productiemachines
Brandstof en energieregerelateerde activiteiten	Doorgaans niet van toepassing, de emissiefactoren van de CO ₂ -ladder nemen dit mee in Scope 1/2
Upstream transport of distributie	Transport van ingekochte goederen/diensten door derden, zelf ingekochte transportdiensten van derden
Productieafval	Verschillende methoden van verwerking van bouw- en kantoorafval, kantoorafval
Woon-werkverkeer	Medewerkers die niet met lease/bedrijfsauto's reizen of hun km declareren (trein, bus e.d.)
Upstream geleaste activa	Brandstof van geleast materieel dat nog niet in Scope 1/2 is meegenomen
DOWNSTREAM	
Downstream transport en distributie	Transport van door u geproduceerd product door derden naar (eind)klant
Ver- of bewerken van verkochte producten	Verder bewerken van door u verkocht halffabrikaat tot eindproduct
Gebruik van verkochte producten	Energiegebruik tijdens de gehele levensduur van gerealiseerde objecten of infrastructuur, onderhoud tijdens de levensduur
End-of-life verwerking van verkochte producten	Sloop en afvalverwerking van door u gebouwde objecten of infrastructuur
Downstream geleaste activa	Brandstofverbruik van door u uitgeleast materieel
Franchisehouders	Energiegebruik van franchises
Investerings	Investerings die alleen voor financiële doeleinden zijn

U maakt nu een rangorde van meest materiële emissies. Hiervoor beoordeelt u eerst of de indeling uit stap 2 leidt tot een lijst van emissies waarover een enigszins samenhangende en eenduidige ketenanalyse zou kunnen worden gemaakt. Indien nodig kunt u emissies splitsen (als meerdere ketens in de activiteit samenkomen die behoorlijk van elkaar verschillen, bijvoorbeeld verschillende grondstoffenketens) of samenvoegen (als een analyse voor deze emissies afzonderlijk niet veel meerwaarde heeft, maar gezamenlijk wel). Gaat u over tot splitsen of samenvoegen, dan dient u waar nodig de eerder bepaalde indicaties van omvang, invloed e.d. te corrigeren.

Bent u tevreden over de indeling van de lijst, dan maakt u de rangorde. Bovenaan staan die emissies die groot van omvang zijn en waar u als bedrijf invloed op kunt uitoefenen. Onderaan komen emissies die wat betreft omvang en invloed gering zijn.

Document: Meest materiële Scope 3 emissies

SELECTIE KETENANALYSES

Nu u inzicht heeft in de belangrijkste emissies, gaat u een selectie van deze emissies nader analyseren en kwantificeren. U kiest hiervoor één emissiebron uit de top 2 en één andere emissiebron uit de top 6 van uw rangorde. Voor elke van deze twee emissies is het de bedoeling een onderwerp te kiezen dat verder kwantitatief kan worden uitgewerkt in een ketenanalyse.

Om tot de ketenanalyse te komen, kunt u beginnen met het maken van een longlist. Hoe ziet uw gehele keten er globaal uit, en welke verschillende aspecten die verband houden met uw top 6 zou u allemaal nader kunnen onderzoeken? Ga ook eens na welke lopende of geplande innovaties al spelen binnen uw bedrijf, welke samenwerkingen u heeft of zou willen hebben met ketenpartners en welke ontwikkelingen er spelen binnen uw producten of diensten. Mogelijk kunt u één of meerdere van deze aspecten koppelen aan een ketenanalyse. Door aan te sluiten bij uw kernproces en ontwikkelingen in uw bedrijf zorgt u ervoor dat u het

maximale uit de ketenanalyse haalt voor uw bedrijf. Houdt ook rekening met het feit dat de ketenanalyse betrekking heeft op emissies die omvangrijk zijn en waar u een voldoende mate van invloed op kunt uitoefenen. U kunt zoals hierboven beschreven ervoor kiezen om de emissies nog verder uit te splitsen of juist meerdere emissies te combineren om tot een relevante ketenanalyse te komen. Voor kleine bedrijven volstaat het om hier 1 ketenanalyse uit te werken van een top 2 emissie.

UITVOEREN KETENANALYSES

Door het uitvoeren van de ketenanalyse(s) identificeert en kwantificeert u reductiekansen in de keten. Voor het opstellen van de ketenanalyse wordt eerst (het deel van) de keten bepaald dat wordt onderzocht. U begint met het globaal in kaart brengen van deze gehele keten of dit deel van de keten. Op basis van dit eerste inzicht kunt u de materiële emissies binnen de keten nader identificeren. Hierbij is het van belang te focussen op de materiële emissies en niet te lang stil te staan bij de niet materiële emissies. U beschrijft uit welke stappen (dit deel van) de keten bestaat, welke activiteiten of processen verantwoordelijk zijn voor CO₂-uitstoot en welke ketenpartijen verantwoordelijk zijn voor deze uitstoot. Ook hier bieden de Scope 3 emissiecategorieën uit de tabel een goede houvast. Daarna wordt alle benodigde data verzameld over deze emissies in de keten en kan de emissie berekend worden. Vraag specialisten in het bedrijf en indien relevant de verantwoordelijke ketenpartners om benodigde data en input over de gekozen ketenstappen te leveren, en raadpleeg aanvullend externe bronnen zoals databases (Nationale Milieudatabase, www.CO2emissiefactoren.nl) en uitgevoerde studies en andere ketenanalyses. Hoe materiëler de emissies, hoe belangrijker het is dat u deze goed en nauwkeurig kunt kwantificeren.

Als u alle belangrijke emissies heeft gekwantificeerd, kunt u bepalen waar in de keten zich kansen bevinden voor reductie. Waar zitten de pieken in de uitstoot, en hoe kunt u die beïnvloeden? Het is nu ook noodzakelijk

om belangrijke mogelijke reductiemaatregelen te identificeren en voor zover mogelijk te kwantificeren op basis van verzamelde data en te kijken naar uw mogelijkheden voor samenwerking met ketenpartners om reductie te bereiken. Dit kan bijvoorbeeld door gezamenlijke overleg met ketenpartners, eigen of gezamenlijk onderzoek, en kennisdeling of gezamenlijke innovatietrajecten. Kijk hiervoor ook naar stappen in het algemene werkproces van het bedrijf, waarbij beslismomenten plaatsvinden die van invloed zijn op het reduceren van CO₂-uitstoot in de keten.

LATEN ONDERSTEUNEN BIJ OF BECOMMENTARIËREN VAN ANALYSE

Bij het opstellen van ketenanalyses zijn verschillende vormen van kennis nodig:

- Inhoudelijke kennis van de keten
- Kennis over het maken van ketenanalyses

De inhoudelijke kennis is aanwezig binnen uw bedrijf en bij uw ketenpartners. Kennis over het maken van ketenanalyses kan, zeker in het begin, een uitdaging zijn voor uw bedrijf, als u hier geen ervaring mee heeft. Om de kwaliteit van de analyses te waarborgen heeft u twee mogelijkheden:

1. U kunt zich bij het opstellen van 1 of beide analyses laten ondersteunen door een kennisinstituut
2. U kunt een kennisinstituut vragen om minimaal 1 analyse van commentaar te voorzien als deze gereed is

Een kennisinstituut, zoals bijvoorbeeld een universiteit of adviesbureau, is onafhankelijk en heeft de juiste relevante kennis die nodig is voor het uitvoeren van de analyses.

Het kan waardevol zijn om binnen uw bedrijf te werken aan het opbouwen van kennis over ketenanalyses. Zo kunt u in de toekomst zelf verder werken aan het verdiepen van de analyses en het bepalen van de voortgang van uw analyses. Ook bent u beter in staat om het gesprek aan te gaan met uw klanten en uw leveranciers over de reductiemogelijkheden in de keten en deze daadwerkelijk uit te voeren. U kunt verder ook bij andere onderwerpen waar u (nog) geen ketenanalyse over heeft gemaakt inzicht krijgen in de uitstoot in de keten. Deze specialistische kennis kan u zo helpen om u te positioneren in uw sector.

Voor kleine bedrijven is de betrokkenheid van een kennisinstituut een verplichting. Voor middelgrote en grote bedrijven is het mogelijk om voldoende punten te scoren om het certificaat te behalen zonder ondersteuning of becommentariëring, mits de ketenanalyses van een goede kwaliteit zijn en u alle andere onderdelen van de Ladder heel goed invult en verder alle punten haalt.

Document: Ketenanalyse(s)

OPSTELLEN KWALITEITS-MANAGEMENTPLAN

Met een Kwaliteitsmanagementplan waarborgt u de kwaliteit en de continue verbetering van de emissie-inventaris voor Scope 1, 2 en 3. Zo geeft u invulling aan de PDCA cyclus (zie Hoofdstuk 2.2) en zorgt u ervoor dat uw emissie-inventaris steeds beter wordt. Ook heeft u zekerheid dat uw emissie-inventaris ook in de toekomst blijft voldoen aan de eisen van de Ladder en u uw certificaat kan behouden. In het plan beschrijft u:

- 1. Welke methodiek u hanteert voor het opstellen en berekenen van de emissies, inclusief:**
 - » De gehanteerde bedrijfsgrenzen en Scope-definities
 - » Berekeningsmethoden en brongegevens om tot de berekeningen te komen
 - » De gebruikte methode om de emissies te verdelen over overhead en projecten
 - » De gebruikte methode om de emissies toe te kennen aan projecten met gunningvoordeel
- 2. Hoe u ervoor zorgt dat deze berekeningen zo nauwkeurig mogelijk zijn, bijvoorbeeld door:**
 - » Uitvoeren van controles op de betrouwbaarheid en compleetheid
 - » Signaleren en oplossen van fouten en omissies
 - » Vastleggen van de berekeningen en brondocumenten
- 3. Wie er verantwoordelijk is voor het opstellen van de emissie-inventaris en voor de controle**

Het Kwaliteitsmanagementplan kan gebruikt worden bij het periodiek opstellen van de footprint en bij het uitvoeren van interne audits en andere controles. Zo zorgt u ervoor dat iedereen in uw bedrijf die een rol speelt bij de emissie-inventaris uitgaat van dezelfde aanpak.

Document: **Kwaliteitsmanagementplan**

4.3 Reductie

Op basis van het inzicht in waar belangrijke CO₂-uitstoot zich in de keten bevindt en hoe u deze kunt reduceren, formuleert u voor elk van de ketenanalyses een gekwantificeerde, ambitieuze doelstelling en maatregelen om deze Scope 3 emissies te reduceren. Hiermee toont u uw ambitie om een voortrekkersrol in de keten in te nemen wat betreft

CO₂-reductie, bijvoorbeeld richting opdrachtgevers. De benodigde data voor kwantificering haalt u uit de analyses en onderliggende brondata. Geef hierbij ook aan hoe de doelstellingen betrekking hebben op uw projecten.

Houdt er in het opstellen van de doelstelling en bijbehorende maatregelen rekening mee dat u medewerking van de benoemde relevante ketenpartners zoals leveranciers nodig heeft om de meeste reductie te bereiken. Door het uitvoeren van de ketenanalyses heeft u een beter beeld gekregen van geschikte partners voor samenwerking, namelijk die partijen die mee willen bewegen en waar u invloed op kunt uitoefenen. Denk na over hoe u deze samenwerking gaat aanpakken, en maak hier keuzes in. Dit kan bijvoorbeeld door beïnvloeding van deze ketenpartners, door hen bewust te maken van het belang van CO₂-reductie, de invloed die zij hebben of het belang dat u als klant hecht aan CO₂-reductie. U kunt ook denken aan onderzoek en kennisdeling of gezamenlijke innovatietrajecten.

Mocht uw ketenanalyse onvoldoende aanknopingspunten bieden, dan mag u ook een reductiedoelstelling voor materiële Scope 3 emissies formuleren die losstaat van de analyse. De nieuwe Scope 3 doelstellingen vormen een aanvulling op uw bestaande Scope 1 en 2 reductiedoelstellingen. Door uw doelstellingen en bijbehorende aanpak goed vast te leggen legt u de basis voor een succesvolle reductie van emissies in Scope 3.

Document: **Energie Management Actieplan (aangevuld)**

U rapporteert vanaf niveau 4 elk halfjaar over uw actuele emissies over de afgelopen periode, uw reductiebeleid en de voortgang op de doelstellingen en maatregelen in Scope 1, 2 en 3. Voor Scope 3 beperkt u zich in beginsel tot de voortgang en reductie binnen uw ketenanalyses. Uw beeld van de omvang van de emissies binnen de ketenanalyses wordt steeds beter naarmate u hier langer mee bezig bent. Met uw verhaal over uw voortgang laat u zien dat u aantoonbaar voortgang boekt met het behalen van de gekozen doelstellingen op niveau 3 en de ontwikkeling van nieuwe maatregelen. Dit is bijvoorbeeld interessant voor uw klanten, maar ook voor uw eigen medewerkers. Om niveau 4 te behalen, kunt u aantonen dat u al halfjaarlijks intern en extern rapporteert. Het is dus verstandig om heel tijdig (minimaal een halfjaar van tevoren) te starten met deze halfjaarlijkse cyclus.

Document: **Periodieke rapportage**

*Door uw
doelstellingen
en bijbehorende
aanpak goed
vast te leggen
legt u de
basis voor een
succesvolle
reductie van
emissies in
Scope 3.*

4.4 Transparantie

Als groot bedrijf voert u vanaf niveau 4 een dialoog met een overheid én een dialoog met een NGO of onafhankelijke deskundige, als hulpmiddel om structurele aandacht voor CO₂-reductie te verankeren in uw bedrijfscultuur. Deze dialoog biedt u een kans om deskundige input van buiten te krijgen over uw aanpak. De dialoog dient daarom kritisch te zijn en u uit te dagen om uw ambitieniveau goed toe te kunnen lichten. U gaat na welke overheden en NGO's of onafhankelijke deskundige interessante dialoogpartners zouden kunnen zijn en kiest hieruit twee partijen voor een structurele dialoog. Kijk voor ideeën ook eens naar de externe belanghebbenden die u op niveau 3 hebt benoemd in uw communicatieplan, of naar NGO's die ook gemotiveerd zijn om met u samen te werken in het kader van een ambitieus verbeterprogramma (zie ook onderstaande eisen rondom het ontwikkelingsproject). De onafhankelijke deskundige moet uit de goedgekeurde poule komen, beschikbaar via de SKAO website. Eventueel kunt u een deskundige voordragen als deze niet tot de poule behoort.

Structureel wil zeggen dat u minimaal twee keer per jaar beide dialogen voert. De dialoog met een NGO of onafhankelijke deskundige voert u directieniveau gevoerd te worden. In de dialoog bespreekt u onder andere het reductiebeleid en het ambitieniveau van de doelstellingen. Zo verzamelt u externe feedback en heeft u een beter beeld van wat belanghebbenden van u verwachten. Punten van zorg die in de dialogen worden aangedragen, pakt uw management aantoonbaar op.

Document: **Energie Management Actieplan (aangevuld)**

4.5 Participatie

Grote bedrijven nemen vanaf niveau 4 het initiatief tot ontwikkelingsprojecten, waardoor nieuwe maatregelen voor verdergaande CO₂-emissiereductie in Scope 1, 2 of 3 beschikbaar komen voor toepassing in de sector. U laat zo als bedrijf zien dat u als initiatiefnemer een voortrekkersrol hebt in de sector en dat u over de competenties beschikt om tot innovaties te komen. In het ontwikkelingsproject werkt u samen met anderen aan een vernieuwende, ambitieuze maatregel. Deze innovatie zou als maatregel in aanmerking moeten komen voor categorie C in de Maatregellijst (indien deze maatregelen bevat voor de betreffende activiteit). Het project richt zich op het in samenwerking met andere partijen in de sector ontwikkelen van de nieuwe maatregel, bijvoorbeeld door onderzoek of tests. U kunt, indien dit meerwaarde heeft voor uw project, andere partijen benaderen voor passieve of actieve deelname aan uw project, bijvoorbeeld in het kader van hun eigen niveau 3 certificaat. Samenwerking en kennisdeling is een belangrijk aspect voor de bijdrage aan steeds weer nieuwe maatregelen en innovatie in de sector. Bij deze eis kan u als initiatiefnemer laten zien, wat uw bijdrage hieraan is.

Bij het zoeken naar een geschikt ontwikkelingsproject kunt u bijvoorbeeld kijken naar bestaande 'witte vlekken' in reductie van relevante emissies of technieken en maatregelen uit andere sectoren die in uw sector nog onbekend zijn. Ook kunt u gebruik maken van de uitkomsten van uw eigen ketenanalyses of die van andere bedrijven en lopende of geplande innovatietrajecten binnen uw bedrijf of in de sector. Als initiatiefnemer genereert u bekendheid met het initiatief en de nieuwe maatregel door halfjaarlijks hierover te publiceren in vak- of branchebladen. Zo maakt u extern zichtbaar wat u heeft bereikt en welke leidende rol u als bedrijf speelt in de sector.

Document: **Plan van Aanpak ontwikkelingsproject**

4.6 Inrichting en aanvulling portfolio

Net als bij niveau 3 verzamelt u ter voorbereiding van de audit alle nieuwe en aangevulde documenten en voegt deze toe aan uw bestaande portfolio van niveau 3 documenten. U voert een zelfevaluatie uit om te bepalen of u voldoet aan alle algemene eisen en de eisen voor niveau 4. Vergeet hierbij niet om ook alle eisen tot en met niveau 3 nogmaals te controleren. Tenzij de audit voor niveau 4 uw eerste is voor de Ladder (u stapt meteen in op niveau 4), bent u ook verplicht om aan te tonen dat er minimaal éénmaal per jaar een interne audit en directiebeoordeling is uitgevoerd.

Controleer of alle informatie die u verplicht moet publiceren op internet voor niveau 3 (zie Hoofdstuk 3.7 voor een overzicht) actueel en volledig is. Daarnaast publiceert u voor niveau 4 in ieder geval de volgende aanvullende documenten op uw eigen website:

5. Periodieke rapportages
6. Informatie over uw ontwikkelingsproject

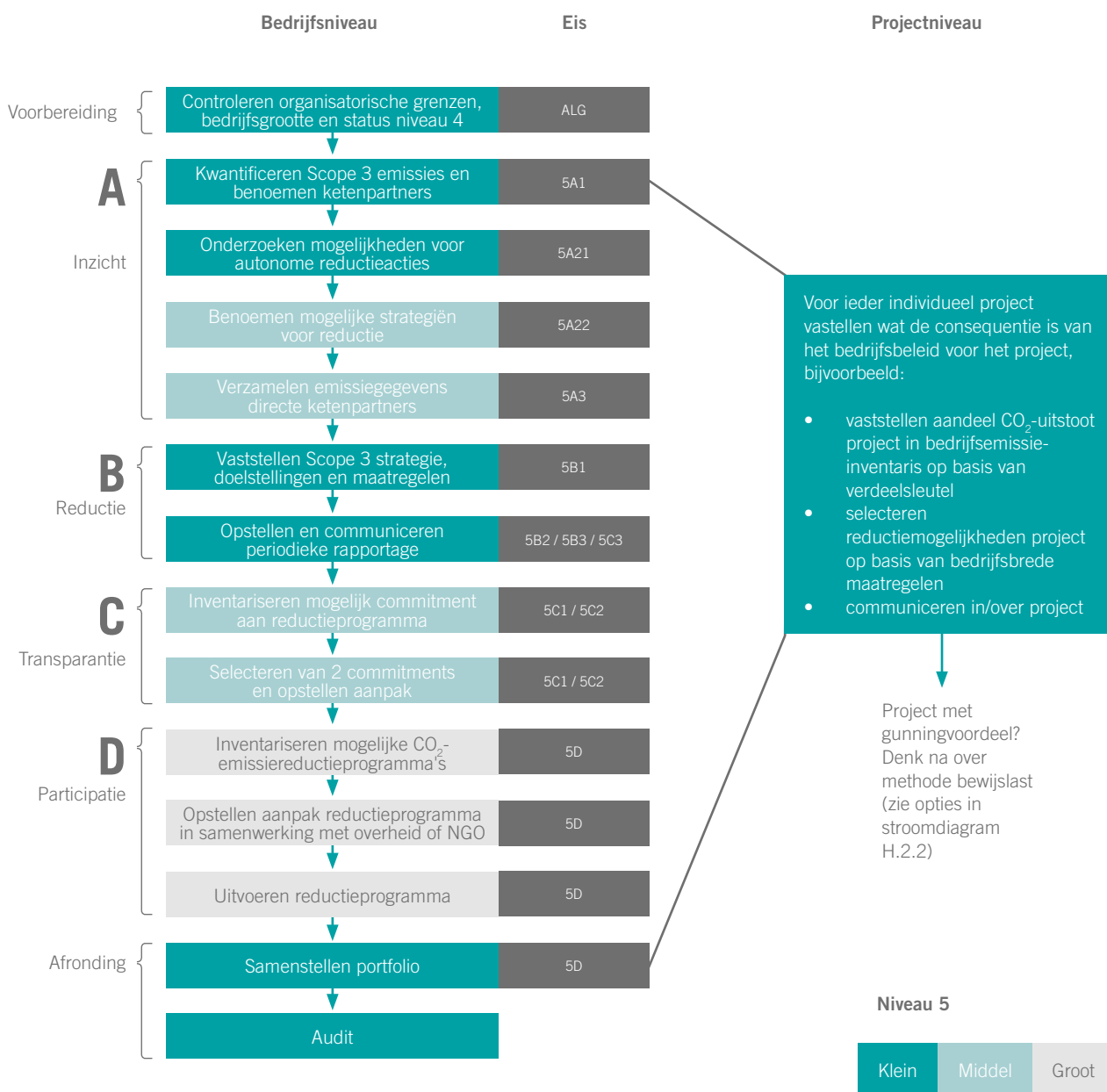
Via uw bedrijfspagina op de website van SKAO publiceert u in ieder geval de meest materiële emissies en de ketenanalyse(s) en ook de informatie over uw ontwikkelingsproject (6).

A teal line graphic consisting of a diagonal line segment from the top left, followed by a horizontal line segment ending in a small teal dot.

DOORGROEIEN **NAAR NIVEAU 5**

DOORGROEIEN NAAR NIVEAU 5

Op niveau 5 laat u zien dat u als voorloper daadwerkelijk inzicht verbreedt en verdiept bij partijen in de keten, zoals leverancier, opdrachtgevers of andere relevante partijen, en effectieve invloed op hen uitoefent. Bij implementatie van niveau 5 worden de volgende stappen doorlopen, onderverdeeld naar kleine, middelgrote en grote bedrijven.

5.1 Voorbereiding

Voordat u begint met invullen van de eisen op niveau 5 controleert u de status van uw portfolio tot en met niveau 4. U controleert ook of de organisatorische grenzen en bedrijfsgrootte niet gewijzigd zijn.

Voor niveau 5 geldt dat kleine bedrijven alleen aan een deel van de eisen voor Invalshoek A en de eisen voor invalshoek B moeten voldoen. Voor de overige eisen krijgen zij een vrijstelling in de vorm van een fictieve score. Middelgrote bedrijven moeten voldoen aan de eisen van heel Invalshoek A, B en C. Grote bedrijven moeten alle eisen invullen, dus ook invalshoek D.

Document: **Actueel portfolio niveau 4**

NIVEAU 5			
Invalshoek			
A	B	C	D
Alle (Aangepast voor klein)	Alle	Middel- en groot	Groot

5.2 Inzicht

Op niveau 5 vergroot u uw inzicht in belangrijke Scope 3 emissies verder door deze te grof te kwantificeren. Zo vergroot u uw inzicht in welke invloed u heeft in de keten en hoe u deze aan kunt wenden nog verder. Deze kennis is ook waardevol voor uw opdrachtgevers en andere partijen met een duurzame ambitie, en kunt u inzetten in uw relaties met deze partijen.

U begint met de rangorde van emissies die u op niveau 4 heeft gemaakt om de emissies kwalitatief in kaart te brengen. Per emissie gaat u stap 3 kwantificeren: de omvang van de emissies per activiteit. Hierbij volgt u vergelijkbare stappen als bij het maken van een ketenanalyse:

**Op niveau 5
vergroot u
uw inzicht in
belangrijke
Scope 3
emissies
verder door
deze te grof te
kwantificeren.**

1. Ga na welke onderdelen of ketenstappen energie verbruiken en dus de emissies veroorzaken
2. Bepaal wie de partijen in de keten zijn die verantwoordelijk zijn voor de uitstoot
3. Verzamel informatie over energiegebruiken en hoeveelheden
4. Bereken de uitstoot

Uiteraard begint u voor informatieverzameling bij beschikbare informatie binnen uw bedrijf en van ketenpartners. U maakt daarnaast slim gebruik van bestaande bronnen over uitstoot in ketens, zoals eerder uitgevoerde ketenanalyses van andere bedrijven of levenscyclusanalyses en andere studies. Voor eigen grove berekening van de uitstoot hanteert u de emissiefactoren van de Ladder en informatie op bijvoorbeeld MRPI-certificaat (Milieu Relevante Product Informatie)⁵ voor uitstoot tijdens winning en productie van materialen. Voor de regels in de tabel die verband houden met uw eigen ketenanalyse(s) heeft u berekeningen voorhanden.

U hoeft niet alle emissies in Scope 3 te kwantificeren: alleen emissies die veel bijdragen aan totale emissies en die door u beïnvloedbaar zijn worden meegenomen. Het is dus slim om de emissies in uw rangorde te rangschikken volgens de inschatting van de omvang en invloed die u bij niveau 4 heeft gemaakt (stap 3) en bovenaan te beginnen met kwantificeren. Op een gegeven moment zult u merken dat de gekwantificeerde uitstoot voor een bepaalde emissie niet meer in verhouding staat tot de uitstoten bij de bovenste emissies, en kunt u de rest van de emissies kwalitatief houden.

Door de berekeningen krijgt u steeds nauwkeuriger inzicht in omvang en effect van maatregelen (stap 4) en kunt u de rangorde verder verfijnen en aanpassen indien relevant.

Document: Meest materiële Scope 3 emissies (kwantitatief) en meest relevante partijen

Tot nu toe heeft u op niveau 4 nagedacht over reductiemogelijkheden binnen de onderwerpen van uw ketenanalyses. Op niveau 5 gaat u ook nadenken over reductie binnen andere Scope 3 emissies uit uw rangorde. Het gaat hierbij specifiek om reductieacties die u zelf als bedrijf kunt nemen, zonder dat u daarbij de medewerking van een ketenpartij zoals leverancier of opdrachtgever nodig heeft (de autonome acties). Daarbij kunt u bijvoorbeeld denken aan uw eigen inkoopbeslissingen of aanpassingen in uw eigen werkproces of uw producten of diensten. Een goed aanknopingspunt is uw verzamelde kennis over de omvang van de uitstoot en het effect van reductiemaatregelen uit uw Scope 3 tabel en uw eigen inkoop- en verkoopportefeuille. Betrek in een vroeg stadium de relevante medewerkers uit uw bedrijf, zoals inkopers, en laat hen meedenken. Voor kleine bedrijven is het voldoende om de autonome acties te onderzoeken in de keten waarvoor de ketenanalyse is opgesteld, en te overwegen of in andere ketens ook kansen liggen.

Middelgrote en grote bedrijven zetten nog een extra stap met betrekking tot de autonome acties. Bekijk de lijst met alle reductieopties en denk na over hoe u verschillende opties kunt bundelen tot een pakket samenhangende maatregelen: een strategie. Stel dat u bijvoorbeeld bij verschillende emissies reductieopties noemt die betrekking hebben op inkoop, dan zou u deze kunnen bundelen in de strategie 'inkoopbeleid'. Benoem zo een aantal verschillende mogelijke strategieën voor de korte, middellange en lange termijn en beschrijf de bijbehorende algemene leidende principes waarop deze strategieën zijn gebaseerd. Beoordeel deze strategieën en ga na wat de voors en tegens zijn, bijvoorbeeld wat betreft kosten, complexiteit, marktomstandigheden of prioriteiten

⁵ In de meeste gevallen hebben de fabrikanten de milieudata behorende bij dat certificaat ook gedeponeerd in de Nationale Milieudatabase (NMD). Deze data wordt dan voorts gebruikt bij het berekenen van de

milieuprestatie van een gebouw of GWW-werk door toepassing met rekentools als DuboCalc, GPR-Bouwbesluit, MRPI-MPG en DGBC-materialentool.

bij opdrachtgevers. Kleine bedrijven hoeven deze stap niet te zetten, en hoeven alleen de autonome reductieopties in kaart te brengen.

Op deze manier toont u uw voortrekkersrol door zelf proactief maatregelen te nemen die de keten stimuleren om te reduceren, te innoveren en te verbeteren.

Document: **Overzicht autonome reductieopties en strategieën**

De kwantificering van Scope 3 emissies wordt beter naarmate er specifiekere en relevantere informatie worden gebruikt. Middelgrote en grote bedrijven vragen daarom voor de strategie die zij uiteindelijk gaan uitvoeren (zie Hoofdstuk 5.3 Reductie) specifieke emissiedata op bij de relevante directe ketenpartners. Dit zijn ketenpartners die zich één stap van uw bedrijf bevinden in de keten en waar u een contractuele relatie mee heeft: directe en potentiële leveranciers en directe klanten. U vraagt bij hen relevante informatie op die u nodig heeft om de emissies waarop de strategie betrekking heeft beter te kwantificeren (kolom/stap 3 in uw Scope 3 tabel) en het effect van uw strategie op de emissies (kolom/stap 4) beter te kunnen bepalen. De informatie heeft betrekking op emissies en heeft bij voorkeur de vorm van levenscyclusanalyses (voor ingekochte producten/diensten), informatie over de gebruiksfase of downstream projecten (voor verkochte producten/diensten) of bedrijfsfootprints waar dit niet beschikbaar is. Kleine bedrijven hoeven geen strategieën uit te voeren en hoeven dit dus niet te doen.

Document: **Overzicht emissiedata ketenpartners**

5.3 Reductie

Op basis van uw overzicht van mogelijke autonome reductieacties en (alleen voor middelgrote en grote bedrijven) strategieën kiest u een strategie en onderbouwt die keuze. Voor middelgrote en grote bedrijven volgen uw acties uit uw gekozen strategie.

Voor kleine bedrijven is het voldoende om een selectie te maken van mogelijke acties en dat u hierin ambitieus bent. De autonome acties maakt u concreet door hier een doelstelling en meerjarig plan van aanpak inclusief planning aan te koppelen, inclusief jaarlijkse tussendoelstellingen. De strategie moeten voor langere termijn uitvoerbaar zijn moeten elk betrekking hebben op een significant deel van de totale Scope 3 emissies (kijkt u hiervoor naar stap 3 in uw Scope 3 rangorde). Voorbeelden van strategieën zijn ‘inkoopbeleid’ of ‘productverbeteringsprogramma’. Kleine bedrijven stellen doelstellingen en maatregelen vast voor de gekozen autonome acties in de keten waarvoor de ketenanalyse is gemaakt. De doelstellingen zijn ambitieus en zijn gebaseerd op het verwachte effect van de maatregelen in Scope 3.

Document: **Energie Management Actieplan (aangevuld)**

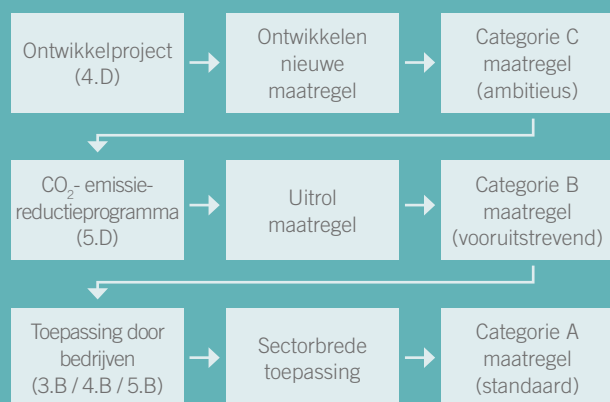
Op niveau 5 kunt u aan tonen dat eerder geformuleerde kwantitatieve doelstellingen daadwerkelijk worden gerealiseerd. Dit hoort bij uw positie als koploper en laat naar buiten toe zien dat u in staat bent om ambitieuze doelen te bereiken. U analyseert de voortgang op de doelstellingen voor Scope 1, 2 en 3 en toont aan dat uw doelstellingen worden behaald. Idealiter doet u dit aan de hand van jaarlijkse tussendoelstellingen per Scope. Uw analyse is gebaseerd op de meest materiële emissieberekeningen inclusief onderbouwing en (voor middelgrote en grote bedrijven) op de emissiegegevens van ketenpartners. Constateert u dat u uw tussendoelstellingen niet haalt, dan analyseert u goed wat de oorzaak is en welke maatregelen u extra gaat nemen om weer op het oorspronkelijk geplande reductiepad te komen. Net als op niveau 4 rapporteert en communiceert u halfjaarlijks intern en extern over uw voortgang.

Document: **Periodieke rapportage (aangevuld)**

5.4 Transparantie

Middelgrote en grote bedrijven zullen zich op niveau 5 te committeren aan twee CO₂-emissiereductieprogramma's van overheid of NGO's. Inventariseer mogelijke programma's via websites van relevante overheden en NGO's, websites van andere niveau 5 bedrijven of uw branchevereniging. Ga na of de programma's relevant zijn voor uw materiële emissies in Scope 1, 2 en/of 3 en uw geplande maatregelen, strategieën en initiatieven en kies twee programma's uit. Het commitment maakt u publiekelijk kenbaar, bijvoorbeeld op uw website. Hiermee draagt u naar buiten toe uit wat uw ambitie is op het gebied van CO₂-reductie. Stel vast hoe u invulling gaat geven aan uw commitment: hoe gaat u met uw eigen reductiedoelstellingen invulling geven aan de doelstellingen van de programma's en welke concrete acties gaat u uitvoeren als gevolg van uw commitment? Waar nodig past u uw eigen doelstellingen en plan van aanpak aan op de doelstellingen van het reductieprogramma om voldoende ambitieus te blijven.

Document: Energie Management Actieplan (aangevuld)

5.5 Participatie

Grote bedrijven trekken op niveau 5 aantoonbaar samen op met een overheid en/ of een maatschappelijke organisatie (NGO of brancheorganisatie) in het opzetten van een CO₂-emissiereductieprogramma om samen te gaan zorgen dat (voor de sector) ambitieuze of vooruitstrevende maatregel(en) sector breed toegepast worden. U vervult in deze samenwerking de rol van verbinder naar de rest van de sector, doordat u andere bedrijven (bijvoorbeeld op niveau 3) motiveert om zich aan te sluiten en doordat u zichtbaar maakt welke mogelijkheden het programma bedrijven biedt op het gebied van reductie in projecten. Zo geeft u als groot bedrijf invulling aan uw voortrekkersrol in de sector. Gaat het op niveau 4 nog om het ontwikkelen van een nieuwe maatregel (een toekomstige categorie C maatregel in de Maatregellijst), niveau 5 richt zich op het breed uitrollen van categorie B of C maatregelen over de hele sector (zie de figuur hieronder). Als voorloper helpt u andere bedrijven zo om maatregelen die voor hen interessant zijn daadwerkelijk te gaan toepassen.

Is de betreffende activiteit niet opgenomen in de Maatregellijst, dan kan het programma ook gaan over maatregelen die naar verwachting de komende jaren door de meeste bedrijven kunnen worden genomen, maar nu nog niet door alle bedrijven worden geïmplementeerd. Samen met de overheid of maatschappelijke organisatie stelt u vast hoe u de impact van het programma op andere bedrijven kan vergroten en welke acties u in deze opstartfase daarvoor neemt. U past deze maatregelen ook zelf toe en blijft op de langere termijn actief als voortrekker binnen de sector zolang overheid of maatschappelijke organisatie dat noodzakelijk vinden voor het op gang helpen van het programma.

Document: Plan van aanpak reductieprogramma

5.6 Inrichten en aanvullen portfolio

U verzamelt opnieuw alle nieuwe documenten en voegt deze bij uw bestaande portfolio. Met een zelfevaluatie bepaalt u of u voldoet aan de algemene eisen, de voor u geldende eisen voor niveau 5 en voor de onderliggende niveaus. U kunt daarnaast aantonen dat u minimaal jaarlijks een interne audit en directiebeoordeling heeft uitgevoerd (zie Hoofdstuk 3.6 voor meer informatie).

Naast dat de informatie voor niveau 3 en 4 actueel en volledig is, publiceert u voor niveau 5 in ieder geval de volgende aanvullende documenten op uw eigen website:

7. Commitments aan emissiereductieprogramma's (alleen middel- en grote bedrijven)
8. Informatie over uw eigen emissiereductieprogramma (alleen grote bedrijven)

Op uw bedrijfspagina op de website van SKAO publiceert u in ieder geval de informatie over uw ontwikkelingsproject (8).

IN STAND HOUDEN VAN DE **CO₂-PRESTATIELADDER OP NIVEAU 3**

IN STAND HOUDEN VAN DE CO₂-PRESTATIELADDER OP NIVEAU 3

Om uw CO₂-Prestatieladder niveau 3 in stand te houden, en het CO₂-Bewust Certificaat de komende jaren te behouden, zult u gedurende het jaar uw plan van aanpak en uw reductiemaatregelen uitvoeren, verbruik en uitstoot registreren, communiceren en processen in de organisatie periodiek bijwerken en evalueren. Door het doorlopen van de PDCA cyclus (zie Hoofdstuk 2.2) zorgt u ervoor dat u werkt aan voortdurende verbetering. Het is belangrijk dat de activiteiten continu plaatsvinden, in plaats van slechts éénmalig. Zo zorgt u ervoor dat u uw beleid ook daadwerkelijk uitvoert en dat het onderdeel wordt van de dagelijkse bedrijfsvoering en cultuur. U wordt hierdoor beter en efficiënter in het realiseren van uw beleid. Op deze manier blijft u voldoen aan de eisen en behoudt u uw certificaat, en groeit uw bedrijf naar een volwassen aanpak in “de geest van de ladder” die uw bedrijf meerwaarde oplevert.

6.1 In stand houden niveau 3

PLAATS VAN PROJECTEN IN UW SYSTEEM

In de dagelijkse praktijk nemen uw projecten een belangrijke plek in. De maatregelen die u op bedrijfsniveau kiest voert u uit in uw projecten. Ieder nieuw project wordt altijd en direct opgenomen in uw CO₂-managementsysteem. U maakt hierbij steeds weer de afweging wat in elke situatie haalbaar is, maar tegelijk ook een uitdaging vormt. Op deze manier zorgt u ervoor dat uw ambitie, onder andere vervat in uw doelstellingen, daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

Het is belangrijk dat de activiteiten continu plaatsvinden, in plaats van slechts éénmalig.

Nu u gecertificeerd bent gaat u aan de slag met het verder vergroten van uw kennis over de mogelijkheden in projecten. Daarvoor is het van belang dat u niet alleen uw bedrijfsbrede maatregelen toepast in de projecten, maar ook dat u terugkoppeling krijgt uit de projecten over ervaringen en nieuwe maatregelen of energiestromen tijdig signaleert. De werkvloer heeft waardevolle informatie over hoe maatregelen in de praktijk functioneren en bezit veel kennis die kan leiden tot nieuwe ideeën en maatregelen. Dit is belangrijke input voor evaluatie van beleid en bijsturing in de plannen en draagt bij aan het vergroten van de kennis binnen de verschillende niveaus van de organisatie op het gebied van CO₂. In de communicatie met projectleiders is het handig om een standaard lijst van (mogelijke) maatregelen te hanteren, eventueel per type activiteit, om de projectleiders te stimuleren na te denken over de mogelijkheden en hun ervaringen te delen.

Voor projecten met gunningvoordeel is het heel belangrijk om tijdig te beginnen met de doorvertaling van uw bedrijfsaanpak en de reductiemaatregelen in het project. Dit begint al bij de discussie over de kansen en mogelijkheden in het project en de onderbouwing van het wel of niet toepassen van bepaalde maatregelen. Het is aan te raden dergelijke informatie over uw projecten met gunningvoordeel op tijd vast te leggen, zodat u goed voorbereid bent op de jaarlijkse controle-audit. Dit kan ook helpen om CO₂-reductie meer te laten leven op het project, doordat projectmedewerkers vanaf het begin direct worden betrokken. Dit heeft ook voordelen op het moment dat er audits op het project worden uitgevoerd waar deze projectmedewerkers bij betrokken zijn, omdat ze al goed op de hoogte zijn van de inspanningen binnen het project. Zorg ook voor een actuele lijst met opgestarte, lopende en afgeronde projecten met gunningvoordeel, inclusief de actuele status.

VERBETEREN VAN INZICHT: EEN VOORBEELD

U heeft één brandstoftank waar zowel door al het materieel als door alle personenauto's uit getankt wordt. Uit uw energiebeoordeling blijkt dat deze hoeveelheid brandstof één van de grootste bijdragen levert aan uw totale energieverbruik en footprint en daarom wilt u maatregelen formuleren. U registreert echter niet naar welke gebruiker de brandstof precies gaat.

In dit geval kan het de moeite waard zijn om meer inzicht te krijgen in de verdeling van de getankte brandstof over de diverse gebruikers, bijvoorbeeld door een registratiesysteem op de tank te installeren of door aparte tankvoorzieningen voor aparte typen gebruikers te hanteren.

VERBREDE EN VERDIEPEN VAN INZICHT IN UW UITSTOOT

Gedurende het jaar verzamelt u de benodigde informatie over uw eigen energiegebruik, zoals facturen van de energieleverancier of overzichten van de leasemaatschappij, om uw footprint op te kunnen stellen.

De overzichten van energiegebruikers en energiestromen die u voor het behalen van het certificaat heeft opgesteld, moet periodiek gecontroleerd worden aan de hand van de energiebeoordeling en interne beoordeling. De nadruk ligt hier bij het controleren of de bestaande overzichten volledig en juist zijn en voldoende diepgang hebben. Hierbij maakt u een afweging tussen aan de ene kant compleetheid en nauwkeurigheid en aan de andere kant doelmatigheid en efficiëntie.

U kunt zich bijvoorbeeld afvragen:

- Kloppen de cijfers en zijn we compleet?
- Zijn er nieuwe typen projecten bijgekomen?
- Is het nodig om meer inzicht te krijgen in een bepaalde energiestroom, omdat hier maatregelen voor benoemd zijn of omdat er niet voldoende inzicht is in de reductiemogelijkheden?
- Is de huidige manier van monitoring voldoende om doelstellingen te kunnen definiëren en voortgang te kunnen monitoren?

Controleer periodiek [www.CO₂emissiefactoren.nl](http://www.CO2emissiefactoren.nl) en pas bij gewijzigde emissiefactoren de documenten aan.

STRUCTURELE COMMUNICATIE

U communiceert ook na het behalen van het certificaat structureel met interne en externe doelgroepen. Deze communicatie gaat over de actuele CO₂-footprint, de voortgang die u heeft geboekt met maatregelen en doelstellingen en de ervaringen van de afgelopen periode. Omdat u regelmatig moet communiceren is het dus van belang om regelmatig de CO₂-footprint op te stellen, trends en wijzigingen in de uitstoot en het energieverbruik te analyseren en te blijven zoeken naar nieuwe mogelijkheden voor reductie, zodat u voldoende inhoud heeft voor uw communicatie-uitingen. Motiveer uw medewerkers in uw communicatie om mee te denken en hun ideeën bij te dragen, en koppel terug wat er met deze input is gebeurd. Communicatie is ook een belangrijk middel in het succesvol uitvoeren van uw maatregelen, bijvoorbeeld doordat u bewustwording creëert bij medewerkers over hoe zij relevante emissies kunnen beïnvloeden en reduceren. Sta stil bij wat het effect is van uw communicatie-uitingen en wat u terugkrijgt als gevolg van deze uitingen, en stel uw aanpak desgewenst bij.

U zorgt er ook voor dat uw websitepagina actueel is met de laatste informatie over uw CO₂-footprint

en reductie-inspanningen en dat uw pagina op de SKAO website up-to-date is. Dit is van belang voor het behoud van uw certificaat en zorgt ervoor dat informatie over uw CO₂-beleid bereikbaar is voor geïnteresseerde bedrijven, opdrachtgevers en andere belanghebbenden.

ENERGIE MANAGEMENT ACTIEPLAN UITVOEREN EN UITBOUWEN

Naast de uitvoering en monitoring van de huidige maatregelen en het actief deelnemen aan het initiatief, is het belangrijk om te blijven nadenken welke mogelijkheden er verder zijn voor CO₂-reductie. Hou daarbij rekening met de dosering van uw inspanningen: wat doet u nu, en wat doet u volgend jaar? Hierbij kan het u helpen om het actieplan voor meerdere jaren op te stellen. In het begin zal u veel bezig zijn met maatregelen die zich richten op 'laaghangend fruit', maar om te zorgen dat u ook in komende jaren voldoende maatregelen neemt zult u steeds meer moeten kijken naar uw kernproces. Ook de relatieve voortgang van de uw sectorgenoten is belangrijk, om ervoor te zorgen dat uw ambitieniveau op pijl blijft. Wijzigingen in de Maatregellijst, bijvoorbeeld het verschuiven van maatregelen naar een lagere categorie of de toevoeging van nieuwe maatregelen, kunnen hiervoor als signaal dienen.

Naast de terugkoppeling uit projecten kunt u ook inspiratie en kennis opdoen in uw omgeving, bijvoorbeeld bij andere bedrijven in de sector of in (bestaande of nieuwe) initiatieven. Stimuleer ook uw medewerkers om met ideeën te komen.

VERGROTEN INTERNE BEWUSTWORDING

Na certificering zult u een strategie moeten bedenken om de rest van het bedrijf, dat niet direct bij het certificeringstraject, het bedenken, implementeren en uitvoeren van het beleid betrokken was, mee te krijgen. Het creëren van bewustwording en betrokkenheid binnen de eigen organisatie rondom

CO₂-reductie betekent dat het bedrijf zich het 'CO₂-denken' eigen gaat maken en dat het onderdeel wordt van de dagelijkse bedrijfsvoering. Regelmatig communiceren is niet alleen een eis van de ladder, het is ook belangrijk voor het vergroten van de bewustwording binnen het bedrijf. Doordat u herhaaldelijk communiceert richting uw medewerkers wat het belang is van het CO₂-reductiebeleid en hoe zij hieraan kunnen bijdragen, zorgt u voor een goede uitvoering van uw maatregelen en stimuleert u hen om met ideeën te komen. Het duidelijk maken van reeds behaalde reductie of het communiceren over interessante leerervaringen in uiteenlopende projecten kan ook bijdragen aan de motivatie van uw medewerkers. Houdt u er daarnaast rekening mee dat u uw communicatie in en over projecten met gunningvoordeel goed documenteert voor de audit. Maak het makkelijk voor uw medewerkers om een bijdrage te leveren en geef ze toegang tot de informatie rondom uw CO₂-beleid en communiceer hierover in het werkoverleg. Het management en de personen die verantwoordelijk zijn voor het CO₂-beleid hebben een hierin belangrijke voorbeeldfunctie. Zij kunnen deze gebruiken om visie, ambitie en urgentie intern en extern uit te dragen en te laten zien dat er serieus gestuurd wordt op CO₂-KPI's.

6.2 Evaluatie en sturing

In het kader van continue verbetering (Hoofdstuk 2.2) voert u minimaal éénmaal per jaar een interne audit en directiebeoordeling uit. Tijdens de jaarlijkse interne audit gaat u na of de gemaakte plannen daadwerkelijk goed worden uitgevoerd, of u nog steeds volledig aan alle eisen voldoet en de mate waarin het functioneren van de ladder in uw bedrijf overeenkomt met de doelstellingen per eis. Hoe kan u het proces richting een volwassen CO₂-managementsysteem dat in de geest van de ladder opereert versterken en versnellen?

Dit is ook een goed moment om op een rijtje te zetten wat er nog niet goed gaat. Voor de doelstellingen per eis dient u bij uzelf na te gaan:

- Boeken we vooruitgang in het realiseren van de doelstelling die achter de eis ligt?
- Welke aanvullende maatregelen zouden we moeten nemen om dit te realiseren? Denk hier niet alleen aan technische maatregelen, maar ook aan bewustwording en houding en gedrag.

De uitkomst van de interne audit wordt vastgelegd en samen met informatie over de voortgang op de reductiedoelstellingen en het actuele portfolio door de directie besproken in de jaarlijkse directiebeoordeling. De directiebeoordeling heeft een belangrijke functie in het versterken en verdiepen van de betrokkenheid van de directie bij het beleid.

Tijdens deze directiebeoordeling kunt u bijvoorbeeld de volgende vragen behandelen:

- Functioneert de CO₂-Prestatieladder binnen het bedrijf zoals deze is bedoeld, gezien onze prestaties ten opzichte van de doelstellingen per eis?
- Zijn de bestaande maatregelen voldoende om de reductiedoelstellingen te realiseren?
- Zijn de reductiedoelstellingen nog voldoende ambitieus?
- Is het initiatief nog voldoende nuttig? Sluit het nog aan bij reductiekansen? Kunnen we de komende tijd nog voldoende informatie brengen?
- Wat kunnen we verbeteren en welke verbetering doen we eerst?
- Verloopt de verzameling van gegevens goed, zijn deze van voldoende kwaliteit en hebben we genoeg inzicht?
- Welke nieuwe uitdagende maatregelen kunnen we de komende tijd testen in een pilot?
- Willen we doorgroeien naar een hoger niveau?
- Moeten we daar waar monitoring laat zien dat een maatregel niet effectief is, de inzet van die maatregel aanpassen?
- Zijn de verbeterpunten uit interne en externe controles en audits opgepakt en doorgevoerd?

Op basis van de uitkomst van de directiebeoordeling kan het nodig zijn om de bestaande plannen aan te passen of uit te bouwen.

De directiebeoordeling kan ook een geschikt moment zijn om de directie te wijzen op bepaalde ontwikkelingen in de sector op het gebied van CO₂. Informatie hierover wordt continu verzameld binnen uw bedrijf. Ter gelegenheid van de directiebeoordeling kunt u nadenken over hoe u de kennis en ervaring die u opdoet in het kader van de CO₂-Prestatieladder verder nog kunt gebruiken om u te positioneren richting opdrachtgevers en andere marktpartijen. Deze kennis is bijvoorbeeld zeer bruikbaar in situaties waar de opdrachtgever niet de CO₂-Prestatieladder hanteert maar wel ambities heeft om CO₂- of energiereductie in projecten te realiseren of wanneer u gevraagd wordt om uw eigen duurzaamheidsbeleid toe te lichten.

6.3 Behouden van het certificaat

Het behaalde certificaat is drie jaar lang geldig. De CI zal elk jaar een jaarlijkse ladderbeoordeling uitvoeren om te kijken of nog steeds aan de eisen wordt voldaan. Ter voorbereiding van de ladderbeoordeling wordt ook jaarlijks een zelfevaluatie van de algemene eisen en van de auditchecklijsten uitgevoerd. Na drie jaar zal uw bedrijf volledig opnieuw moeten laten zien dat aan de eisen van de CO₂-Prestatieladder wordt voldaan, dit gebeurt door een zogenaamde herbeoordeling door de CI.

*Het behaalde
certificaat
is drie jaar
lang geldig.*

COLOFON

Deze praktische gids is tot stand gekomen in opdracht van SKAO. SKAO bedankt Rijkswaterstaat, ProRail, Bouwend Nederland en MKB Infra voor hun waardevolle bijdrage aan de ontwikkeling van de praktische gids.

Vormgeving: Autobahn

Uitgave: Juli 2017

Dit document staat niet op zichzelf. Zie ook onze website www.skao.nl voor meer informatie over de CO₂-Prestatieladder, de stichting, de laatste versie van het Handboek, brochure en een overzicht van alle gecertificeerde bedrijven en opdrachtgevers.

Aan dit document kunnen geen rechten worden ontleend.

Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen

Zuilenstraat 7a
3512 NA Utrecht
+31 (0)30 711 6800
info@skao.nl